

PAVEL KOHOUT KONEC VELKÝCH PRÁZDNIN

MLADÁ FRONTA

Konec velkých prázdnin

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

MLADÁ FRONTA

Pavel Kohout

Konec velkých prázdnin – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

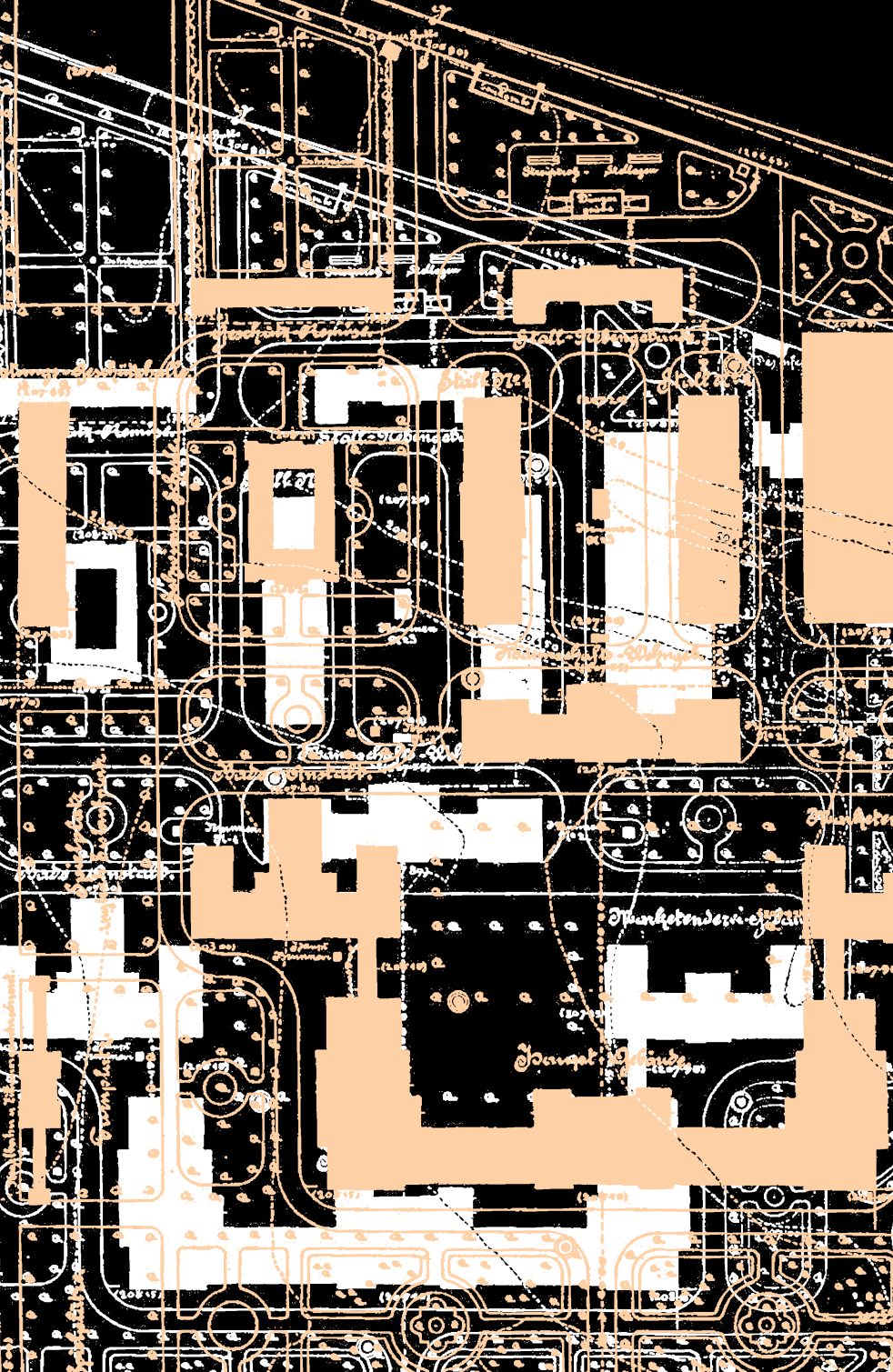
ALBATROS **MEDIA**

[illegible]

A high-contrast, black and white photograph of a house and trees. The house is on the left, partially obscured by dark, leafy trees. The right side of the image is dominated by a large, dark tree. In the center, there is a semi-transparent rectangular area containing a map of a city street grid. Overlaid on this map is the text 'KONEC VELKÝCH PRAZDNIN' in a bold, white, sans-serif font.

KONEC VELKÝCH PRAZDNIN

**PAVEL
KOHOUT
KONEC
VELKÝCH
PRÁZDNIN**

MLADÁ FRONTA

**Tato kniha byla vydána za finančního přispění společnosti
PRECIOSA, a. s., se sídlem v Jablonci nad Nisou
a společnosti Arca Capital Bohemia, a.s.**

PRECIOSA **Arca Capital®**

**Vydavatel děkuje za pomoc Mgr. Radku Augustinovi,
Ing. Ludvíku Karlovi, Ing. Pavlu Krúpovi
a Jaroslavu Masopustovi.**

© *Pavel Kohout*, 1996

První vydání: Mladá fronta, Praha 1996

Druhé vydání: Paseka, Praha, Litomyšl 2005

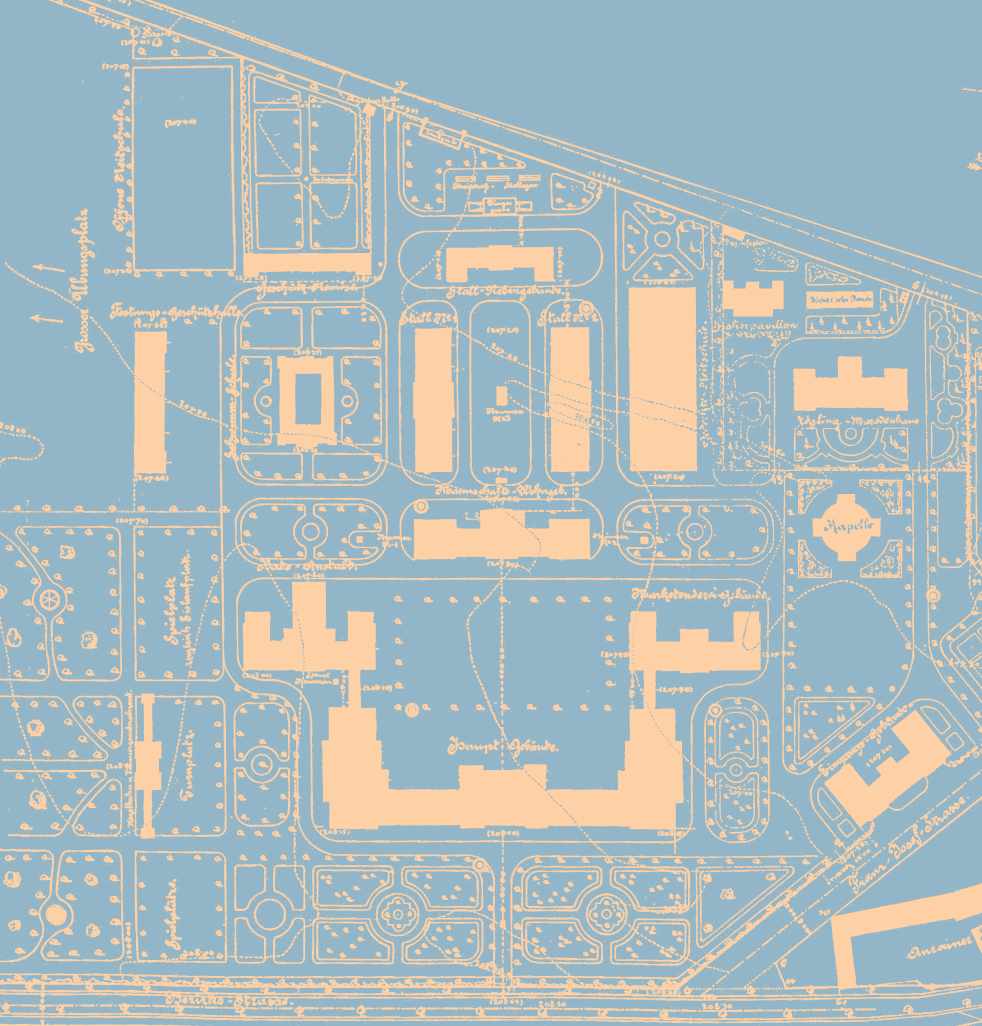
Třetí vydání: Mladá fronta, Praha 2017

Illustration & cover © Pavel Růt, 2017

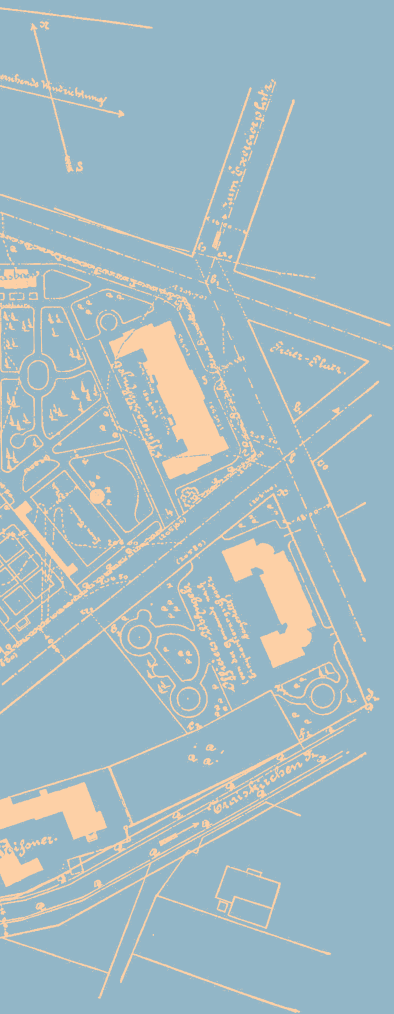
ISBN tištěné verze 978-80-204-4374-8

ISBN e-knihy 978-80-204-4614-5 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

FLÜCHTLINGSLAGER TRAISKIRCHEN

VĚNOVÁNO VŠEM,
kteří to museli prožít...
P. K.

2

3

1

I.
ZAČÁTEK VELKÝCH PRÁZDNIN
Den předtím

Pondělí 20. června 1983

*Loučil se s každým
Vypadlým vlasem
Jako s přítelem
Jenž odjíždí navždycky...*

Ta strofa z plytké básničky, kterou včera natočil jako svůj poslední ‚opus‘ ve vlasti, se mu zřejmě nesmazatelně vryla do mozku. Ač se tomu bránil, opakoval si ji nad volantem snad každých pět minut. Dokázal pak nanejvýš rozbít rytmus, ale slova se mu neodbytně drala na mysl znovu a znovu.

Každý z jeho přátel psychiatrů, kterých kolem sebe jako na první pohled silná osobnost nashromáždil za léta celou sbírku, jak se přihřívali na jeho slávě a sami hledali oporu ve vlastních zmatcích, byl by mu jistě prozradil, co věděl sám: ta blboučká věta vyjadřovala jeho ústřední problém.

Milan Čech, nomen omen! tou chvílí stále ještě člen Zlaté kapličky nad Vltavou a stálice všech velkých seriálů československé televize, opouštěl konečně navždy zem, v níž se nešťastnou náhodou narodil, aby v druhém poločase svého života dobyl hvězdné nebe té normálnější části světa. Když zjistil, že se jeho jméno anglicky vyslovuje Keč, rozhodl se pevně, že je ‚tam‘ úředně změní na Catch, symbol příštího zápasu, na který se vysloveně těšil.

S jedinou zdravotní zastávkou řídil už šestou hodinu. Přestože v noci vzrušením skoro nespál a byl si Dorou jako šoférem vzdor věčným výhradám a radám v hloubi duše jist, nedal se od Prahy vystřídat, jako by na tom záležel zdar jejich podniku. Teď už chápal, že to přehnal. Jeho poslední, nejspíš zbytečnou pojistkou byla objížďka přes Komárno. Chtěl tím dokázat i nejbdělejšímu oku státu, že skutečně míří přes východní Jugoslávii do Bulharska. Když Dora namítla, že je to přehnaná opatrnost, která jim vynesle leda sto kilometrů špatných silnic navíc, utrl se na ni, jak mívával ve zvyku, když chtěl přehlušit vlastní pochyby.

Napětí mezi rodiči způsobilo, že Petřík, obvykle jenom nemluvný, vzadu za nimi navíc i nedětsky znehybněl, což herce kupodivu vždycky popuzovalo nejvíc: cítil v tom zarytost, jaká předchází odcizení, ale neuměl si s ní poradit. Mlčel tedy i on. Od Bratislavy panovalo v autě ticho a někdy musela Dora usnout, protože nereagovala, ani když vjeli do oblasti jakýchsi obrovských vodních staveb, kde vypuklo právě bludiště objížděk.

Mužská hrdost mu zakázala vzbudit ji, aby pomohl její neuvěřitelný orientační talent, a tak se brzy beznadějně ztratil. S každým kilometrem v něm rostlo roztrpčení. Její neúčastnost, stejně jako netečnost syna, který neprojevil potřebu komunikovat s ním vlastně od začátku cesty, v něm vyvolávaly stále sílící pocit opuštěnosti a křivdy. Dělán to koneckonců pro ně! říkal si a vzpomněl na své heslo, s nímž prožil svobodná léta: Já si potřebuju vydělat denně na litr vína a housku; postel mi vždycky někdo rád nabídne!

V tomhle koutě Žitného ostrova, připraveného zřejmě k zatopení, už snad nebydlela živá duše, jel měsíční krajinou, kde o jakési nestvůrné civilizaci svědčily jen nové šikany mezi betonovými hrázi. Konečně kapituloval, zastavil, spustil okénko a snažil se určit aspoň směr. Ve světlejších mracích za sebou vytušil západ. Pln hořkosti byl rozhodnut obrátit a držet se toho směru příštích šest hodin. Představoval si, jak ty dva neochotné spolujezdce probudí po půlnoci před jejich pražským bytem a řekne, jak to zase řekl v jakési tupé konverzačce.

– S vámi se dá dojít leda tam, odkud se vyšlo...

V tu chvíli uslyšel její hlas.

– No tak sláva!

Než jí to stačil jaksepatří opeřít, uviděl, co už před ním spatřila ona, sotvaže se probírala ze spánku: téměř nečitelnou tabuli, na níž prosvítal špínou nápis *Štátna hranica 2 km!*

Přechod, který se měl stát jejich branou k Novému světu, sloužil především malému styku. Pověstná technická zařízení, chránící tábor míru před kapitalistickým světem, jejichž dominantami byly hroživé

mamutí posedy pro ostrostřelce, se tu nevyplatila. Zde se dalo prchat jen z klece do klece, a životní úroveň, na obou stranách obdobně pokleslá, dávno vzala smysl i kdysi kvetoucímu pašeráctví.

Důstojník Pohraniční stráže, který jim odebíral cestovní doklady ke kontrole, se ovšem tvářil stejně zpupně jako jeho kolegové na velkých přechodech. Když se však řidič úmyslně vyklonil z okna škodovky, a on spatřil televizní tvář, známou od Šumavy k Tatrám, proměnil se rázem v chasníka z východňáské vesnice, jímž nepřestal být, okouzleného třpytkou nedosažitelného života.

– Není ste vy, zeptal se s prostoduchostí až roztomilou, neboť se o tom mohl přesvědčit z pasu, který držel v ruce, – ten oný...?

– Asi jo, pomohl mu řidič, jak byl zvyklý, a zazubil se na něho, k čemuž v duchu dodal z rodinného slovníku: bolševiku blbá!

Mladého muže, kterého nad průměr pozvedávala právě jen uniforma, neopouštěl dojem, že má vidění.

– Bohajeho, veď ste boli teraz v televízore... Není to ani polhodina...!

Herec rychle vzpomínal, co to mohlo být. Půl sedmé. Něco pro děti?

– Za co jsem tam šel?

– Čože...?

– Co jsem v tom hrál?

– Predsa princa...

– A jo!

– No ale ako je to potom možné, že ste tuná... teď teprve nalistoval v pase jméno a vyslovil je téměř slavnostně, – pán Čech?

Herec byl ovšem z téhle ztracené země zvyklý bavit se povinně s každým paznehtem.

– Natočili to už v dubnu, vysvětloval mu trpělivě, i když se v něm všechno vařilo, – a poněvadž ode dneška už ani nezkouším, ani nehraju, vydělal jsem týden prázdnin navíc!

Doprovodil to oním spikleneckým úšklebkem, kterým si Češi a Slováci na setkání chlubně sdělují, jak se jim zas podařilo přelstít režim, který by právě bez toho kolektivního chytráctví dávno zašel na úbytě.

Obránce hranic to kvitoval s obvyklou směsí obdivu a závisti.

– Vy umelcovia si to vždy viete dobre zariadiť! A synáček zdúchol zo školy, hej?

Sklonil se až k řidiči, jako by chtěl líp uvidět tiché dítě, které trčelo na zadním sedadle téměř zarovnáno zavazadly; bylo ovšem jasné, že po očku především pozoruje krásnou Doru. Herec ucítil z jeho úst pach kyselého zelí od večeře. Připomnělo mu jeho vlastní nekonečnou, i když v podstatě fešáckou prezenční službu a s ní celou tu horu buzerací, vojenských a pak i civilních, kterou právě opouštěl. Co je ti do toho, šašku počmáraná! zuřil v duchu.

– Má lékařské potvrzení, pravil nahlas a přidal významné mrknutí. I tento druh bodrosti byl jedním z triků, k nimž se v těchto krajích museli uchýlovat lidé, jakým se v normálním světě plebs klaněl, aby čelili bezmezným drzostem funkcionářů, ozbrojenců všeho druhu a nakonec už i prodavačů ovoce a masa, když od nich chtěli pořádné zboží. Pryč! Nic než pryč odtud!

I tenhle slouha režimu na to zabral a nevypadal, že by jim chtěl předvést svou moc třeba tím, jak je nechá probrat až do posledních šroubků a kalhotek, aby vítězoslavně objevil těch pár nekřesťanských zaplacených valut. Naopak: Překvapivě vytáhl z kapsy zelené blůzy ohmatanou náprsní tašku a z té fotografie obézní bytosti ženského pohlaví; bujné barvy jí dodávaly vzezření laciné rajdy.

– To je Rézi, ohlásil jim hrdě, – moja snúbenica!

– Aha... řekl herec vynalézavě a pomohl si z trapasu dalším vtípkem, – chcete mi ji věnovat? Manželka to normálně nedovoluje, ale vy mně to můžete dát rozkazem, že jo?

Ozbrojenci okamžik trvalo, než to zpracoval.

– Kdežeby, mám len túto jednu! Hej, ale mohli byste sa jej na ňu podpísať, čo?

– Proč ne, souhlasil herec, ale nedal si pokoj, – akorát prohlašuju predem, že za vás žádný alimenty neplatím, to už na mňa zkoušeli tri iní.

– Ale veď to sa rozumie... Bohajeho, to tiež není tak bohovský život, ako vyzerá!

Zdál se být pojednou docela rád ve své kůži, když teď herci podával svou propisku.

– Já vás zatiaľ odbavím.

Zmizel v panelovém baráku a zas tu byli sami. Slabý kilometr před nimi vyhlédla nad kukuřičným lánem stejně liduprázdná celnice Maďarů.

– Bože! pronesl herec, jako by stál na scéně, – milosrdnej bože, dej, ať je tohleto můj poslední výstup v týhle zkurvený zemi!

– Petřík nespí, řekla Dora.

– To je dobře! Děti mají slyšet, co jim odkazují rodiče.

– Na tohle je snad opravdu malej.

– A zůstane do smrti blbej, jestli s ním budeš dál zacházet jako s holkou. Mně řek můj táta snad jako první slova, že bolševik je kurva, a pak mi přesto trvalo skoro pětatřicet let, než jsem z té klece našel tuhle díru!

Pověřivě to zaklepal na hlavu a dodal:

– Můj syn to musí mít lepší!

– Zavři aspoň okýnko...

– Nebuď věčně tak ustrašená, má to pak po tobě! A on chce být přece chlap, ne, Petříku?

– Ano, tati, heslo jeho dítě způsobem, který mu šel taky na nervy.

Nechal toho a věnoval se fotografii. Psal a šklebil se.

– Čemu se směješ? chtěla vědět.

Ukázal jí to. MILOVANÉ RÉZINCE, ABY NEZAPOMNĚLA NA NAŠE SPOLEČNÉ POŠETILÉ HODINY, napsal svým obvyklým hůlkovým písmem, VŽDY JEJÍ MILAN ČECH.

– Ty ses zbláznil!

– Ten už si teď ničeho nevšímne. Přitáhne sem celou tu bandu, aby se mohl vytahovat!

Jak jí byla jeho fanfarónství proti srsti, musela teď znovu obdivovat jeho znalost lidí: jako na nárazku vypochoďoval z baráku houfec uniform. Jejich muž byl samozřejmě v čele.

– Tak, Milán, halekal, vracel mu oba pasy a bral si fotografii, – maj sa dobre a privez nám fľašu bulharskej mastiky, keď sa budeš vracat', my vám za to nebudeme rátať nové kožuchy! Odjazd!

Mačkal už tlačítko elektrické závory, aby se o tu známost nemusel dělit s ostatními a prozradit přitom její vratkost.

Herec nastartoval a šlápl na plyn, jako by vyrážel k ralley. Asi po stu metrech, když minul sloup s výsostným znakem Československé socialistické republiky, prudce zabrzdil a vyklonil se z okénka.

– Ukradl jsem ti propisku, vole! zařičel dozadu.

– Čo...? volal ten chlápek, který jim dokonce mával na rozloučenou, a vyklusal snaživě k Maďarsku.

Herec počkal, až se přiblíží na doslech, a pak, než znovu mocně dupl na plyn, vykřikl svůj poslední pozdrav do vlasti.

– Hovno!!

2.

Desátník

Díval se, jak oslnivě oranžový disk slunce rychle plachtí za hradbu smíšeného lesa na sousedním kopci, ale místo pocitu tiché pohody, který tuto chvíli doprovázel dřív, dostavila se opět ta tupá bolest žaludku. Aby ji zaplašil, začal zhluboka dýchat vlahý podvečerní vzduch, vonící čerstvými seny, a přibližovat si dalekohledem oblíbené detaily v zorném poli věže: skupiny keřů, nízký remízek, zplanělé hrušky na mezích, které mu připadaly jako pomníky jakýchsi dávno zašlých dob. On, náruživý milovník velkého města, začal mít tenhle opuštěný jiho-moravský kout brzy rád, až mu pojednou přirostl k srdci, tím překvapivěji, že to byla krajina znásilněná, zbavená normálního života a zalidněná vlastně jen nedospělci v uniformách, plnicími úkol už dávno nesmyslný: v srdci Evropy, která slavnostně podepisovala smlouvy o vzájemné bezpečnosti a spolupráci, prodlužovali uměle dobu zpřetrhaných cest a stržených mostů. Přestože to tak cítil a příliš se tím netajil, platil obecně za dobrého vojáka a také jím byl. Jeho povaha odmítala všechna podezřeje jednoduchá stanoviska, ať pro či proti. Od dětství chtěl všechno na světě zjistit sám, pokud možno osobně,

a nutil se zaujímat až do té doby postoje co nejobjektivnější. Proto byl loajální i k státní moci, které po výcviku složil přísahu, ačkoli ho její představitelé většinou silně štváli. Ale armády měli i ti naproti a proč by museli být jejich papaláši či bafuňáři lepší? Ostatně na vojnu tady šel povinně každý, a on si tuto elitní službu u PéeS nekoupil žádnou křivárnou. Byl ovšem svazák, protože se chtěl občansky angažovat v legálních strukturách, když mu všechny ty různé Charty přišly jako vlastenecké spolky z dob obrození, ale nikdy si nebral před nikým servítky, což byl zcela zřejmě důvod, proč se dva roky po sobě nedostal na vysokou ekonomickou. Nehledal si však obvyklé cestičky a už vůbec nešel s prosíkem za těmi ubožáky z městského výboru ČéeSeM, co to nejspíš měli na svědomí a čekali, až mu konečně spadne hřebínek. Neustoupil ani rodičům a bratrům, které měl upřímně rád, když ho přesvědčovali, že paličatost je za jistých dob jen druhem hlouposti a rozumný kompromis neubírá na cti. Na něj, řekl jim, má ještě dost času, stejně jako na holky, které chtějí zřejmě všechny jen to jedno. Klidně se dal odvést, a v armádě rychle přišli na to, s kým mají tu čest. Ani v ní si však nedal líbit nic, co přímo nemusel; to byl důvod, proč nakonec přestali naléhat, aby se ten silný, obratný a navíc i pohledný mladík, od loňska městský dorostenecký přeborník v karate, stal důstojníkem, a byli rádi, že mají na dva roky výtečného muže na čáře. Teď už byl desátník, absolvoval speciální kurz pro boj zblízka, jeho třetí přihlášku na vysokou armáda bezvýhradně doporučila, a on vychutnával poslední týdny života v přírodě, kterou tu objevil a která mu za ten čas zdůvěrněla. *Zemský ráj to na pohled...* začínal chápat českou hymnu a měl ji rozhodně raději než vlastní slovenskou, ve které se jen marně blýskalo a divobilo.

Pak uhodilo zčistajasna i tady.

Po osmnácti měsících, kdy tu jemně uvláčenou oranici bezpečnostního pásu označkovávala leda kopýtká vysoké, zkusil to první květnové noci právě v úseku jeho rotý „narušitel“. Vyvolal přirozeně poplach, a celá vycepovaná vojenská mašinérie mu byla vzápětí na stopě a už i na krku. Pak udělal ten mladík poslední hloupost svého krátkého

života. Místo aby se vzdal a nafasoval tři roky, které trvaly při dobrém chování polovinu, vstal, zřejmě zblblý křikem svých lovců, štěkotem psů i plazivými jazyky světlometů, a rozběhl se přímo k rakouské hranici. Ani tak by jim byl neunikl, čekal ho ještě osnatý plot, a snad by se nakonec zalekl řeky, dosud rozvodněné po dubnových lijácích. Naštěstí mu cestu zkřížil právě nadporučík Dráb. Jeho jméno mu bylo vizitkou, štal tu všechny bez rozdílu, když svůj věčný mindrák ze ženských, těžko snášejících jeho čpavý pot, vyvažoval stříhounstvím, jež mu jediné vracelo pocit chlapství. Běžel v těsném sledu za bažantem, který sem čerstvě dorazil z přijímače nemaje tušení, jak to tu opravdu chodí, a řval mu do ucha jako smyslů zbavený.

– Střílejte, bohajeho, střílejte!

To už všude kolem syčely oslnivé světlice a noční nebe kvetlo zelenými i červenými raketami, vymezujícími palebné sektory. Nováček musel reagovat jako náměšičník, protože Dráb hned nato zahulákal.

– Tak střílejte, kurva, nebo tě dám prokurátorovi!

Potom už tedy do běžícího na dvacet metrů našil zezadu celý zásobník výbušných, takže toho chudáka museli nést ke gazíku v plachtě a zbytky sesbírat až po rozbřesku. Dostal toho dost pro deset. Dráb se při vyšetřování zbaběle hájil, že velel jen k výstřelu pro výstrahu a ten bažant to měl vědět, jestli při instruktáži chrápal, je to jen jeho problém! Nikdo se ho přirozeně nezeptal, proč tedy nevystřelil sám, držel přece svou devítku v ruce. Ale nejhorší mělo teprve přijít. Když toho strachy podělaného střelce odváželi na pluk, počítal každý pevně s tím, že vyfasuje nejmíň dva týdny naostro. Místo toho přivezl večer zástupce velitele zpátky hrdinu, kterého tam, než ho ožrali pivem, odměnili za tu vraždu pochvalou a týdenní dovolenkou. Nastoupil ji, jakmile se vyspal z opice, a desátník už znal pár jiných, co nutně potřebovali domů za starou a věděli náhle, jak nejrychleji na to. Byli teď schopni pálit bez výstrahy i na borůvkáře a houbaře, kteří se občas zatoulali do vnějšího pásma. Dráb, jehož při chválení přešli, když se od toho průšvihů tak odtahoval, chtěl dohnat, co zmeškal, a vykřikoval v kantýně, když se zlískal, že je na to tajná směrnice, kterou znal, a proto dal ten povel.

Strašné bylo, že mu desátník věřil.

Tehdy se ho zmocnil strach, jenž se pak opakovaně hlásil bolestmi žaludku. Krajina, kterou si oblíbil především pro její měkkost a nezáladnost, začala mu připadat jako past, nalíčená i na něho, jejího ochránce. Nepřetržitě přemýšlel, jak by se byl v oné situaci choval sám. Ovšemže by byl střilel napřed do vzduchu, tím si je jist, ale co kdyby ten vyděšený zajíc pádil dál? Schválně ho netrefit? Na tu vzdálenost a tak skvělou stříkačkou? Kdo mu to měl zbaštit? Dráb byl rozhodně poslední. Cílit na nohy, to se hezky řekne, ale vychází to jen na střelnici, v terénu stačí, aby jeden z těch dvou zrovna klopýtl. Takže by ho byl asi o něco míň provrtal, ale určitě se stejným výsledkem. Druhou možností už byl jen divizní prokurátor, a desátník nepochyboval, že by ho Dráb při výslechu náležitě osolil, ten tu nejhůř ze všech snášel jeho tvrdohlavost. Dílo zkázy by jistě dokonaly zdrcující posudky, na nichž by si dali záležet svazáctí pohlaví v Bratislavě. Suma sumárum by to hodilo nejmíň tolik, co mohl dostat za pokus o nedovolené opuštění republiky ten trouba, kdyby se byl nezjančil. Jak byl desátník neznaboh – rodiče byli komunisté a vychovali všechny syny pro stranu, ve které chyběl už jenom on jako benjamin – opakoval si od té noci v duchu znovu a znovu: Panebože, zvěstuj aspoň svým křesťanům, ať se vyhýbají téhle rotě, dokud tu musím tvrdnout, jinak vážně nevím, co bych si počal... Do temných úvah teď zařinčel polní telefon. Opustil dalekohled, kterým už pro myšlenky dávno nic neviděl, a zvedl sluchátko.

– Tu oblak. Příjem.

– Slunce. Hele, bacha, jede ti tam šerif. Konec.

Kamarád v ústředně rotý sotva stačil odzvonit a desátník už viděl vyjíždět z hořejšího lesa otevřený gazík s vlečkou prachu. Kapitán řídil sám a mával na něho, ať zůstane na věži. Když zabrzdil, zůstal sedět a volal od volantu, zatímco prašný závoj za ním zvolna uléhal.

– Tono, zejtra statek konečně položí tu louku před skalama, mají zas nové lidi, prej prověřené, ale já nechci znova průser. Vem si to na pole, postav tam k sobě jednoho maníka a můžeš se celej den opalovat!

Desátníkovi se zdálo, jako by ho do žaludku kopli. Ze všeho nejdřív ho napadla naprostá nesmyslnost: A co když nepošlou křesťana? Ježíši, co pak??

3.

Alchymista

Zvedal prst k tlačítku zvonku a přitom si přál, aby nebyly doma, protože přesně věděl, jak dopadne. Ale kde už mohly být jinde v tuhle dobu? Malá musela jít za chvíli spát a Zdena se ještě nezdála mít nového partnera, v řídkých hovorech, které spolu vedli po telefonu, mu připadala stejně obolená, jako když loni konečně pochopila, že se její manželství rozpadlo. Mohu si ten zbytečný výlet ušetřit! varoval se, když mu na křižovatkách padaly jen červené, ale jel dál napříč celou Prahou a teď už i zazvonil.

Ozvalo se dětské volání, pak šoupavé kroky a cvaknutí kukátka. Konečně mu dcera otevřela. Do očí mu padly sešmaťhané trepky a staříčkový župan s papoušky, který jí kdysi, byla ještě svobodná a bydleli všichni tři spolu, přivezl z Paříže; na první pohled dlouho nemyté vlasy a nenalíčená popelavá tvář dovršovaly smutný obraz. Jako vždycky v něm špatné svědomí zvedlo vlnu lítosti. Jako vždycky se Zdena postarala, aby rychle opadla.

– Ale ne! řekla holčičce, která zvědavě stála za ní v pyžámku, – sám dědeček si k nám našel cestu, to ale koukáme, vid', Zuzi?

Tak moc mu na tomhle setkání záleželo, že se přemohl a pokusil o úsměv.

– Já si myslím, že jsem ji snad nikdy neztratil... Nazdar, Zdenko, nazdar, Zuzičko...

Podářilo se mu je obě políbit. Že dcera neucukla, jak se často stávalo, aby mu dala najevo, že ji jeho řídké projevy něhy spíš lekají, považoval za dobré znamení, ale ona ten projev byť jen pasivní přízně ihned škrtla jiným ze svých škrábanců.

- Tak přece pozdrav pěkně dědečka, Zuzi, a zeptej se ho, co ti přinesl!
- Dědečku, zkrátilo si to dítě, – cos mi přines?

Byl by se propadl, že ho to zrovna dneska nenapadlo, ale rozhodl se pro ten poslední pokus teprve před hodinou, když už obchody stejně zavřely. Zdenka viděla, že má prázdné ruce, a bylo to od ní tím nespravedlivější, že jim oběma vždycky něco nosil, pravda, z ciziny většinou maličkostí, ale víc si ze skromných diet nemohl dovolit; býval sice hlavou delegací, pokud ho však nepozvali ke slušnému jídlu západní partneri, živil se v předních hotelích houskami, salámem a pivem z konzerv, které pašoval do pokoje kolem klanějících se dveřníků v kufříku na akta.

- Odpusť, Zuzičko, řekl pokořeně, – dneska jsem to opravdu nestihl, letím ráno pryč a byl jsem doteď v práci...
- On dědeček vždycky takhle lítal, víš? vysvětlovala vnučce dceřa, – proto neměl čas už na mě.

Trestala ho navíc opětovaně tím titulem, který, jak věděla, bytostně nesnášel. Nutil ji dokonce kdysi, teď se za tu ješitnost styděl, aby mu říkala ‚Karle‘. Oslovením ‚tati‘ začala vzdorovat jeho rozhodnutí opustit matku i ji kvůli jedné ze všech těch zaměnitelných, většinou odbarvených blondýn, které se konečně podařilo dostat ho tak daleko. Když se dokonce znovu oženil, nemluvila s ním tři roky vůbec. Vzala ho pak na milost, protože se o ně nepřestal alespoň slušně starat, a hlavně proto, že mu ta báječná ženuška mezitím utekla s mladším, který byl navíc devizový cizinec. Rozhodující bylo, že ji o smír přišel poprosit a našel výjimečně přesvědčivá slova.

Směl vést svou dceru i do obřadní síně, a u hostiny, kterou ovšem jako řádný rodič nevěsty zaplatil, seděli opět všichni tři jako jedna rodina. Potom však i ji opustil muž, a ona obrátila svou zatrpklost vůči otci, jako by byl pravým původcem té zrady. Přestala ho oslovovat přímo a mluvila s ním vlastně jenom přes malou, zásadně ve třetí osobě.

- Zdeno! oslovil ji naléhavě, – musím s tebou mluvit. Mohu aspoň dál?

– Ale jistě... řekla, překvapena tím tónem.

Ani on si nepamatoval, že by někdy vyslovil přání, jaké sám tolikrát oslyšel, když s ním žena či dcera chtěly rozmlouvat na stokrát omleté téma, aby je neopouštěl. Počítal však s jejím údivem, zakalkuloval jej do svých úvah, doufal, i když jen slabě, že Zdena vystoupí ze svého zákopu, který vyhloubila především proti němu, a nabídne mu, co vlastně? když ne přímo lásku, tak trochu vlídnosti. Učiní-li to, přísahal si, když sem jel, vykašlu se na všechno ostatní, vyskočím z toho vlaku, než mě odveze, odkud nebude návratu. Vždyť mi bude za pár pátků padesát a mohu si spočítat na prstech, co mě dřív nebo později čeká a nemine i s Gerdou, třebaže mi dneska umírá v náručí a přísahá, že takového chlapa v životě nepoznala. Ostatně mohu snad s jistotou vyloučit, že v tom nehrají roli i ty výpočty a vzorce? Došlape za ten big deal jistě tučnou provizi!

To se mu honilo hlavou, když se nepřítomně vyptával vnučky, jak se jí líbí v jeslích, a pouštěl její žvatlání, stejně dychtivé jako zmatené, druhým uchem ven, zatímco mu Zdena v kuchyni vařila turka – první příznak přízně? anebo spíš oddechový čas, aby se proti němu duševně vyzbrojila?

Ale ona dokonce zapnula v pokoji televizi a dovolila dceři dívat se na večerní zprávy, zatímco jeho pozvala do kuchyně, aby ho dítě nerušilo. Otcovu nervozitu znala až příliš dobře.

– Zas ti dal někdo košem? neodpustila si přece.

Přešel to a pokusil se prolomit bariéru.

– Rád bych se s tebou poradil...

– Ty se chceš radit se mnou??

Michal zbytečně dlouho kávu, jak byl cele soustředěn na slova.

– Zdeno, můžeš si o mně myslet, co chceš, ale víš dobře, že mi na tobě vždycky záleželo!

– To tedy skutečně nevím. Jinak bys byl zůstal u mámy.

– Snažně tě prosím, nemluv se mnou jako nedospělá, máš za sebou vlastní životní zkušenost!

– Ano. Že příklady táhnou.

- Chceš tím snad říct, že tě nechal kvůli mně?
- Ne, nechci... řekla tiše a vypadala náhle tak staře a nebože, že se mu znovu sevřelo srdce, – tak o čem ses teda se mnou chtěl...
- Dostal jsem nabídku... začal neurčitě, protože ho předtím kupodivu nenapadlo uvážít, co a jak jí chce a hlavně smí sdělit. – Skvělou. Někdo mě chce konečně zaměstnat i zaplatit, jak si zasloužím.

Dokázala se dokonce pousmát.

- Jak říkala máma, pro skromnost bys nemohl být trestanej.
- Jenomže, bránil se, – jestli v téhle zaostalé zemi někdo ještě ví, jak vyrábět špičkové laboratorní sklo, tak jsem to já!
- To je asi fakt, ustoupila a dodala vlídněji, – dlouho jsem si myslela, že seš alchymista! A taky je fakt, vyvážila to hned novým šípem, – že tě málo platili, měřeno tím, jakés nám posílal alimenty.
- Posílal jsem vždycky, co jste potřebovaly!
- Promiň, už tě nebudu přerušovat...

Míchal dál to stokrát promíchané kafe.

- A proto jsem vlastně tady. Byla to hlavně má práce, která mě vám brala, věř tomu! Ty ženské... byly moje slabost, vždycky jsem našel cestu zpátky, ale sklo, to je má skutečná láska! Víím o něm desetkrát víc, než mě tu nechali ukázat. Vezmu-li ten džob, budu šťastný i proto, že tobě i Zuzičce bohatě vynahradím, co jsem vám podle tebe zůstal dlužen.

- Aha? To zní docela zajímavě.
- Jenomže to má háček.
- Všecko má svůj háček. Musíš se kvůli tomu zase ženit?
- Proč bych se musel... opáčil ohromeně.
- No, jestli si tě třebas venku nebere bohatá vdova, abys jí vedl sklárny?

Bylo neuvěřitelné, že se strefila do vdovy venku. V ostatním se, bohužel, mylila.

- Nejde teď o mé, jak je ráda nazýváš, pletky, nýbrž o to, že ten džob je opravdu v zahraničí.
- No a? Jsi tam přece pořád.
- Jenže kdybych to vzal, musel bych přesídlit natrvalo.

Zpozorněla.

- Myslíš jako vystěhovat se?
- Ano...
- Kam vlastně?
- Podle toho, kde by mě ta firma potřebovala, řekl nejdřív neurčitě, protože čím míň bude Zdena vědět, tím líp pro ni, kdyby ji chtěli ždímat policajti, ale pak to upřesnil podle pravdy, – nejspíš v Asii.
- A to by ti naši povolili? optala se nedůvěřivě, – vždyť ty jsi něco jako nositel státního tajemství, nebo ne?
- Asi ano, vyklouzl z toho, – ale jak vidíš, pouštětí mě na Západ přesto. U nás, jak víš, se dá všechno zařídit.
- Jak je podmažeš? chtěla vědět, – paušálem nebo procentama? Aby ti něco zbylo pro nás.

Věděl, že je to jen její hra, nikdy nebyla chtivá peněz, to ji naučila až matka svým bojovým heslem: Co nedá nám, shrábnou jeho štetky! Zdena po něm nikdy nic nechtěla, a když se ptával, co jí má přivést, objednala vždycky ,něco hezkýho pro mámu, aby si konečně naražila chlapa'. K tomu se ovšem neměl a kupoval dceři, co mu poradili kolegové na cestách, kteří se víc vyznali. Nikdy to na ní nespátl, a konečně mu řekla, aby radši, když už to musí být, vozil něco malého, pro ni že nemá oko.

- Zdeno, poprosil ji teď, – nech těch špiček, stejně to tak nemyslíš!
- A to tedy myslím! řekla s náhlou tvrdostí, kterou už nečekal, takže ho tím víc zraňovala, – jelikož nic moc víc než peníze jsi mi v životě nedal. A jestli ses vážně přišel optat, jak tě budu postrádat, tak ti odpovím, jak to cítím: Když budeš někde v Tramtárii a já budu vědět, že se na téhle polokouli prostě nekonáš, přijde mi to přirozenější než jedna každá z tvých návštěv, při kterých je tvůj duch cele zahleděn k hodinkám, ne! prosím teď mě nepřerušuj ty, dokud mám odvahu ti to říct! Já jsem fakt dospělá, myslím, že od chvíle, cos mi zakázal říkat ti ,tati'. Dobře, uznávám, s mámou jsem to přeháněla, byl to spíš pubertácký truc! a občas jsem tě i chápala, žes to s ní nevydržel, stejně jako mám teď světlé okamžiky, kdy

docela chápu, proč jsem dopadla stejně. Ženské jsou buď samice, nebo šelmy, rozdíl je v tom, že šelmy žerou i svoje mláďata, když jim vadí. My dvě jsme holt samičky, schopné zahodit vlastní ambice za rodinný život v doupěti, těžko snášíme už jen to, že mužský vychází na lov, a to ho musí přímo provokovat ke vzpouře. Jenže: dělat to jako ty, tak bez úrovně, tak surově, aby každý viděl a pásl se na naší bídě? Mít ženské, které nám lidsky nesahají po pás, no prosím: třeba jsou dobré v posteli! Ale shazovat nás veřejným důkazem, oč jsou skvělejší – to se prostě nedělá! Té největší rajdě, promiň, ale víš to dávno sám! jsi přímo vystavil diplom rozvodem s mámou a svatbou s ní, kterou musela mít jen proto, aby nás pokořila a tobě pak vzala roha jak poslednímu studentovi. Odmítala jsem s tebou mluvit, pravda, ale tobě trvalo tři roky, na co by většina otců přišla přes noc: obejmout mě a dát mi pusu a říct, jako jsi pak řekl – Já jsem možná svině chlap, ale tebe, svou dceru, mám rád! Proto jsem tě hned požádala, abys mi dělal garde při tom mém osudném kroku k pánovi, který byl jako ty, takže jsem ho začla milovat místo tebe. Neboj, nevyčtu ti, žes mi ho nerozmluvil, nebyl bys měl tehdy šanci. Co mi ale neuniklo, když mě nechal, bylo tvé, nechci říct uspokojení, to ne, ale něco jako zadostiučinění, že snad konečně začnu chápat tebe...

– Proboha, Zdeničko, tomu přece sama...

– Vydrž chvilku, už končím! Ovšemže tomu věřím, to ty jen pořád nejsi schopen si některé věci přiznat, protože poctivost k sobě bolí nejvíc. Já ti dneska v těch dveřích skoro věřila, že se chceš se mnou vážně o něčem radit. Jenže tys mi vlastně přišel oznámit, že se na mě hodláš vykašlat úplně, a když ti to jako požehnám, abys měl čistší svědomí, praštíš se přes kapsu.

Byl zděšen.

– To si o mně myslíš??

– A co si mám myslet? Kdybych ti byla přednější než ten džob, jak tomu říkáš, tak přece odmítneš a nebudeš mi to ani říkat, abych zas já nežila do smrti s výčitkou, že jsem ti zkazila takovou šanci! Copak

fakticky nechápeš, že co tu se mnou právě podnikáš, je citové vydírání? Anebo snad, hůř! jenom divadýlko, protože tam možná vůbec nechceš, ale já ti mám bejt do smrti vděčná?

Zdrceně potřásal hlavou a myslel si:

– Ne, to nemá cenu...!

Ve skutečnosti to řekl nahlas. Kupodivu se tím uklidnila.

– No nemá, řekla, – aspoň dneska ne a jistě ne v téhle věci. Nejspíš snad zůstaň při tom, cos dělal celý život: dělej si dál, co chceš.

– Tak dobře, použil naschvál věty, kterou, jak věděl, zas nesnášela ona, – nechme to tedy koňovi, má větší hlavu.

Vstal. Cítila zřejmě potřebu smířlivějšího konce.

– Nevypiješ si tu kávu? navrhla mu, – zamíchaná je dost.

Ale v něm se už všechno zatvrdilo, přišel si být celý ze svého nejnerozbitnějšího skla. Položil konečně lžičku na podšálek.

– Je už studená.

– Mám ti uvařit novou? Bude hned...

– Ne, děkuju, vlastně mi nedělá večer dobře.

– Po kávě jsi vždycky nejlíp spal, vzpomněla si bezděky.

– Už mi není dvacet, prozradil jí a vzpomněl si přitom na hrob svých rodičů, kteří ji jako žabku tolik milovali; přestala je navštěvovat, když se rozvedl. Nebyla jim ani na pohřbu! Hořce si pomyslel: právě jsi, dceruško, rozhodla, že můj hrob bude na druhém konci světa. Ale pořád ještě tu stál, protože nevěděl, jak se odchází navždy. I v tom mu pomohla: vstala také.

– Jestli se nebudeš zlobit, nechám už Zuzi v pokoji, ona je z tebe vždycky rozčilená.

– Jistě. Klidně ji nech... Byl zas u dveří bytu. – Tak mi promiň...

– Ty mi promiň...

Už se měl zase v ruce a také svedl úsměv.

– Bon. Tak si promiňme.

Pak ho dorazila, když mu řekla do odcházejících zad.

– Sbohem, tati. Ty ses totiž ani nezeptal, jestli snad nechci s tebou.

A zavřela dveře.

Dlouhou dobu měl v hlavě prázdnost. Sedl do svého auta a čekal, jako by za ním měla vyjít. Vytáhl z náprsní kapsy služební pas a hleděl na fotografii povědomého muže, četl znovu a znovu: Ing. Karel Markalous, ale neřeklo mu to víc. Po chvíli nastartoval a věnoval se prostě řízení. První, co ho napadlo, byla jedna z mála vět, které mu utkvěly z dějepisu, jediného netechnického předmětu, jenž ho ve škole bavil: ‚Kostky jsou vrženy!‘ Přitom si uvědomil, že s pravděpodobností rovnající se prakticky jistotě tudy už nikdy nepojede. Z okamžitého popudu zavedl svého milého renaultka, který měl brzy propadnout státu, objíždkou na Hradčanské náměstí, aby se podíval ještě jednou z rampy na Prahu, rozžihající právě světla. Ale sotva zastavil, napadlo ho, že se už zítra bude milovat s Gerdou, a náhlá touha přehlušila všechnu lítost i sentimentalitu.

– Být svině chlap, řekl si trucovitě, – má i světlé stránky!

4.

Čtyři náhodní známí

Klavíristka musela čekat jak na trní, až se ta hlučná dívka konečně rozhodne, kterou ze svých stejně příšerných blůzek si navlékne k večeri, až se natupíruje a přelíčí, jako by šla na hasičský bál. Teprv pak mohla začít předstírat, že se vlastně musí dát také do pořádku. Poprosila takticky spolunocležnici, jakousi prodavačku z obchodního domu, kterou ponejprv spatřila dnes ráno, aby jí dole držela místo. Až pak mohla bleskově připravit svůj útek.

Jak si to promyslela a vstúpila i jemu – doufala, že už dávno sedí u večere, aby jejich současné zpoždění nevzbudilo pozornost –, rozvěsila do skříně pár odepsaných hadříků, které se rozhodla obětovat. Nad umývadlo položila rezervní kartáček a půltucet podřadných krémů, tím byla scéna hotova. Všechno skutečně cenné bylo v její kabelce a v kufru, který postavila těsně u dveří, kde jakoby nepřekážel. Stačilo vzít z věšáku kabát a jít... až ta dívka, jak věřila, tvrdě

usne. Že nezaspí on, tím si byla jista, bála se jen, aby ze všeho rozčilení nezaspala sama.

Rakouský hotýlek byl při vši prostotě úžasně čistý, k nesrovnání s mnohem dražšími a horšími v Čechách. Hrálo ji to, když scházela dolů. Dokud tu směla koncertovat, navštěvovala větší města, kde komfort nepřekvapoval. Ta samozřejmá úroveň v maloměstském podniku, jaký si mohl dovolit najmout i Čedok pro poměrně laciný zájezd, povzbuzovala, zdála se jí být posledním znamením, že rozhodla za oba správně.

Svou skupinu nemusela hledat, už z prvního patra slyšela typický lomož, jaký vydává každý houfec Čechů, sotva se zbaví každodenních vazeb a shlukne v společenství spřízněné náhodou. Nevzdala se však po zvuku, nýbrž opačným směrem. Vstupní místnost sloužící jako recepce byla prázdná, na pultě leželo však tlačítko s nápisem KLINGELN! Stiskla je a doufala, že sem teď nezabloudí někdo z krajanů. Měla štěstí, když se vzápětí zjevila vlídná dívka, které se ani nezdálo vadit, že byla očividně vyrušena od jídla. Po všech těch ztracených letech si klavíristka směla vyzkoušet svou němčinu, na niž bývala pyšná, vždyť měla nejlepšího možného učitele – lásku...

– Entschuldigen Sie, bitte, ist hier Telefon...?

Pobavilo ji, když se o srozumitelnost stejně snažila i druhá, vyrostlá zřejmě v hornorakouském dialektu.

– Můžete tady, zapnu vám počítač tarifu.

Učinila a chtěla hned odejít. Klavíristka si pospíšila.

– Je tu v noci otevřeno? Kdybychom si vyšli...?

– Váš vedoucí si už vyzvedl noční klíče pro všechny.

Takže se už pojistil, na dveře mohli zapomenout. Bylo tu však i okno vedoucí přímo na náměstí. Ty dva metry byly pro Václava hračka! Vytáčela číslo, které se naučila nazpaměť, a těšila se na Margritčino bouřlivé nadšení, až jí sdělí tu senzační novinu, že si ji smí o druhé z půlnoci u zdejšího kostela vyzvednout navždy, dokonce i s mnohem mladším miláčkem, jakého jí právě Margrit kdysi úporně

doporučovala! Přítelkyně se však temperamentně ozvala jen z šumícího záznamníku.

– Koncertní agentura Prohaska. Máte smůlu, že jsem právě na cestách, ale možná i štěstí, že zrovna ve vašem zájmu. Volejte příští pondělí, těším se na to už dnes!

Napřed se vyděsila, jako by zjistila, že omylem přistála na pustém ostrově. Teprve když jí k mozku proniklo klapání dál běžícího počítače, položila sluchátko a byla schopna logicky myslet. No a? Co se děje? I Margrit by je přece hned zítra odvezla do tábora pro běžence, kde musel, jak se obecně vědělo, každý bez rozdílu projít očistcem úředních formalit. Nebylo tedy vlastně lepší začít od píky jen s Václavem, bez cizí pomoci? Nedostane tím všechno za ten společný týden větší, a proto i trvalejší hodnotu? Nebude se hlavně on cítit líp?

Počítač ukazoval sedm dvacet. Marnotratně položila na pult desetišilinkovou minci a šla naposled za hlasy domova, aby Václavovi sdělila smluveným znamením, že platí jejich náhradní řešení.

Dveřmi s leptaným sklem vstoupila do salonku. Byl zamlžen cigaretovým kouřem a tváře většiny mužů už pokrýl pivní ruměnc, vysvětlující jejich rozjaření. Jeho uviděla hned, i když ho téměř zakrýval široce rozkládající muž, který jí celý den kohosi připomínal. Teď to věděla: nebožtíka komika Fernandela, jehož tak miloval ten mizera Ilja, vem ho čert! Právě vycenil koňské zuby a koňsky se i řehtal. Zaklonil se přitom, div nespádl ze židle, a její oči se mohly nestřeženě setkat s Václavovým.

I když byl, to věděla, rozrušen víc než ona, protože na něho navíc číhal i neznámý svět, vyzařoval mu z asketické tváře vnitřní klid, kterým si ji získal už tenkrát při jeho první návštěvě. Předstírajíc, že hledá mladou spolubydlící, která jí měla držet židli, začala si levou rukou upravovat vlasy. Levák byl on. Tak se teď dozvěděl, že je to na něm.

Prodavačka ji spatřila vzápětí. Vyskočila a prosadila se v té vřavě bez potíží ječivým hlasem i divokou posunčínou.

– Tady! Haló, semka!

Přitom si oddechla. Už se bála, že ta ženská třeba zdrhla. Ti tři blbouni, ke kterým zasedla schválně, aby z nich vytáhla rozumy, byli v takovém případě, jak právě s hrůzou zjistila, schopni naložit celý zájezd násilím do autobusu a odvézt je ještě v noci zpátky do Budějovic. Vedoucí se jim ráno na srazu představil docela vážně jako „zasloužilý člen strany“ a dělal i dál, jako by dorazil rovnou z cvokárny. I čurací zastávku provázel výzvou, aby byli všichni ostražití, a když v první rakouské vesnici míjeli výkladní skříně narvané zbožím, sáhl po mikrofону a říčel, ať jsou hrdí na sociální vymoženosti, které je zas čekají v socialistické vlasti.

Ten druhý kořen byl o to horší, že mikrofon vůbec nepouštěl z ruky, a když někde vystoupili, mečel dál do ručního amplionu na baterie. Byl učitel v penzi, ale chtěl, aby mu říkali „soudruhu lektore“. Na plešce mu sedělo špatně přilepené tupé s kadeří a kapsy měl narvané brožurami, ze kterých bez přestání drmolil celé stránky o dělnickém hnutí v Rakousku. Bylo to k uzoufání. Třetí tlemoun byl šofér autobusu a zřejmě i fízl, co je hlídal. Jeho nejmíň sto dvacet kilo našlo útulek především v pivním pupku. To mu nevadilo, aby se neměl za donšajna. Ustavičně si pískal a jakoby nenápadně mrkal na všechny ženské, které cestovaly sólo. Jí vyjevil přízeň, když hodil její plátěný kufr v úložném prostoru navrch. Abys neměla zmačkanou róbu, až si spolu pudem skočit do Prátru, soudružko. To byl vrchol!

Že se přesto posadila k těmhle typům, mělo dobrý důvod. Nikdy by nebyla věřila, že si dá padesát dospělých líbit co tenhle spolek. Chápala, jistě jako všichni, označení „tematický zájezd“ čistě po česku, jako normální záminku, aby se vyjelo z Blbákova. Že při své první cestě na Západ, která požrala všechny její úspory, pojedje šupem od muzea k muzeu a uslyší stejné žvásty jako doma, jí bralo víru v lidstvo. Usilovně hledala spojení, až se ho zdála objevit v Indiánce.

Nazvala tak pro sebe tu ženskou, která uprostřed nevkusně postrojených mamin působila v prostých, ale elegantních letních šatech přímo exoticky, taky ovšem díky slušné vrstvě hnědého mejkapu, zakrývající vrásky. Rozhodopádně vypadala – prodavačka hodila na hranici

oko do soupisky v ruce vedoucího – na pětáctýřicítku víc než ucházející, hlavně dík figuře. Tak dobře, že se do ní brzo udělali jak ten ukecaný uča, tak ten tučně tajný polda. Proto se jí začala držet jako klíště a snadno s ní dostala společný klíč, ani Indiánka neměla lepší volbu v hejnu sušených slepic a překrmených hus.

Prodavačka nechtěla nic než dorazit šťastně na bulváry Vídne, o kterých tolik slyšela, a provést svůj plán. Ne, nebyla padlá na hlavu jako pár kamarádek, které zbrkle zdrhly, sotva prvně vyletěly z klece, aby pak živořily v lágrech a špatně skončily s mužskými, co byli prostě po ruce. Měla před očima příklad chytřejších, co si nejdřív narazily správného chlapa a otočily si ho kolem prstu jak vařenou nudli, takže jim svět položil k nohám veselkou, která umožňovala i návraty k mamince, no a taky k českým klukům, aby jim vynahradili to jediné, oč přišly změnou vlasti.

Psala si s bývalou kámoškou provdanou do Austrálie, která jí jednou poslala obnošené, ale pořád ještě tak odvázané modely, že je mohla navlíknout jen doma, když nechtěla, aby ji sebral první esenbák jako štetku nebo špionku. Ale pravým zářným vzorem jí byla Jarina Jiráková. Ta obyč žába, co s ní jednou problbla prázdniny v eNDéeR, si brzo nato dokázala narazit snad nejbohatšího Ameríkána, kterému patřily hotely, herny, dokonce i mrakodrapy. Staří Jirákovi odjeli za ní, než si prodavačka stačila obstarat adresu.

Proto teď vyjela ven a potřebovala Indiánku, která jistě mlela jazyky, když se prý proklímprovala Evropou, aby s ní ve Vídni zašla na hlavní poštu, kde měli ležet telefonní seznamy odevšad. Jarina Drumm! – těch ani v Nijorku nemohlo být tolik, aby nenašla tu svou. A sto marek, které vyvekslovala a zašila do podprsenky, muselo přece stačit, aby jí vyložila, oč kráčí. Že Jarina zaválí a pošle do Budějic frajera vybraného tak, aby po ní vyjel, o tom nepochybovala. A až vyjede, tak pozná, co je česká buhta, a jaktěživ si už nekousne do jiné. – A hele! zaradoval se učitel, když klavíristka přisedala k zbylému talíři s předkrmem, – já už se bál, že vás odved nějakaj kapitalista na lepší!

– Já myslel, zubil se šofér, odhaluje přitom ústní dutinu šrotující řízek, – že vás už stihla pomsta za Sudety!

Když nerozuměla, vysvětlil jí.

– To tady často dostávají celý zájezdy z toho jejich plnotučného mlíka. Tak dycky říkám, že se nám tak mstěj za vodsun.

– A co to je? zeptala se prostoduše.

– No, česky tomu říkáme s prominutím sračka, smál se hlučně.

To je úroveň! pomyslela si prodavačka a vrhla na Indiánku příslušný pohled, který byl, což ji potěšilo, zaznamenan, i když ne opětován; klavíristka byla v ohnisku zájmu obou ctitelů.

– Chtěl vám zbaštit předkrm! udal učitel soupeře, – jenže já mu nedovolil!

– Kdybysem bejval chtěl, řekl šofér bojovně, – tak mně v tom nikdo nezabránil, jenomže já, dodal s velkomyslným pohledem k ní, – sem našťestí nechtěl!

– Nebýt si vědoma, že na to nemají, mohla by ten nenadálý souboj dvou vysloužilých jelenů považovat za divadýlko, které ji mělo zesměšnit. Takhle si potvrdila, že asi v poslední době opravdu vypadá k světu. Ješitně jí to zalichotilo, potřebovala trochu ženského sebevědomí právě teď, kdy prováděla dvojité salto mortale.

– Děkuji vám, řekla tedy oběma a pustila se, přestože vůbec neměla hlad, do studeného nářezu, aby nemusela dál konverzovat. Už jen chvíli, povzbuzovala se, a je to na věky věků za mnou...

– Zrovna jsem chtěla tady soudruhům navrhnout, zahájila prodavačka svůj pokus, – že bysme mohli ject ráno rovnou do Vídně, né? Těch muzeum sme dneska užili až dost, co vy na to?

Visela na ní očima přímo úpěnlivě, takže klavíristka pochopila, proč musí stolovat s tímhle hnusným triem. Přít se s nimi bylo poslední, co ještě chtěla. Ale než ji mohla zklamat, učinil to vedoucí zájezdu sám.

– Soudružko... Karhánková, že jo?

– Havráňková.

– Jo... musíš pochopit, že tady většina se zajímá i o jiný věci, než sou obchoďáky! Tohle je zájezd po stopách odborového hnutí!

- Ale já dělám v obchodáku, tam je to hnutí taky!
- Holka je chytřejší, než vypadá, řekla si klavíristka a předstírala, že lačně jí, aby mohla mlčet. Za to, že se s Václavem dostali do téhož zájezdu, ona za úplatek, on díky své ženě, vděčili právě neatraktivnímu tématu.
- Tak sis měla koupit jiné zájezd! trval vedoucí na svém.
- Jo? A kerej? Všecky ty lepčí byly vyprodaný, dřív než vůbec došly do Čedoku!
- Chceš snad říct, že s nima šmelíme, soudružko Varhánková?
- Havránková! To neříkám, ale proč aspoň nedáte hlasovat, kdo by chtěl ráno rovnou do Vídně?
- Hlasování není od toho, aby se měnily rozhodnutí většiny!
- Kdy se tu vo čom rozhodovalo?

Prodavaččin ječák, kterým v životě sdělovala zřejmě i nejsoukromější informace, pronikal vzdor lomozu poměrně daleko. Od sousedních stolů se k nim otočily hlavy, v očích se obrazil krajní zájem. Vedoucí se zdál být ve svém živlu, odvětil hřímavým hlasem táborového řečníka.

- O tom hlasoval jeden každý, i ty, když si právě tenhlecten zájezd koupil!

Ve ztichlém salonku se kdosi zeptal:

- Kdy nám vlastně vrátěj pasy?

Klavíristka nastražila uši. S pasy by bylo všechno daleko jednodušší. Že by měli to štěstí? Odpověď vedoucího naději ihned sfoukla.

- Žádný strachy, soudruzi, teďka je má zdejší policie, že nás jako budou přihlašovat, proč opravdu, to nám sotva řeknou, tady nejsme u nás doma, ale na Západě, kde se hemžej tajný služby. Proto ty pasy i pak, soudružky, nechte radši u mě!

Nikdo na to ani necekl a nesly se řízky, s cinkáním příborů silily zas i hlasy a smích. Prodavačka pochopila, že v tomhle stádu nemá odpor šanci, když se nepřidala ani Indiánka. Tu však, budou-li ve Vídni tak krátko, potřebovala tím víc. Aby to nepřetřápla, pustila se radši s chutí do jídla.

Ten člověk měl melírované vlasy jak štetiny, křivý nos a celý obličej jako pomačkaný, při jídle srkal i mlaskal, při řeči prskal, ale rozhodně uměl vyprávět vtipy, sypal jeden za druhým, až se stůl prohýbal smíchy. I zahradník se při pointách usmál, třebaže mu většinou přišly nevkusné a hrubé. Ale seděl vedle vypravěče a měl s ním strávit právě tuto noc, která nevinnému společníku nutně znepříjemní život, tak mu chtěl alespoň teď udělat radost.

Zahradník byl hluboce věřící člověk. Jeho víra byla i jeho silou: protože se bál jen Boha, neměl strach z nikoho na světě. Že přesto ani pro svou víru nechodil na barikády, nebylo projevem slabosti, nýbrž pokory. Necítil se být tak důležitý, aby musel přidělovat starosti bližním, pokud ho nenutili, aby tu víru zapřel.

Nepotřeboval však pro ni nutně ani viditelné symboly, on prostě byl křesťan, to věděl a nemusel ukazovat. Přestal tedy chodit do místního kostela, když ho o to Věřin otec tak naléhavě žádal. Smířil se i s úřední svatbou. Byl ve všem synem svých rodičů, prostých zahradnických dělníků, kteří zasvětili nitro Kristu a věřili, že mu životem v boží pravdě a lidské slušnosti slouží víc, než kdyby se pro něho nechali v aréně roztrhat lvy.

Mezi ty patřil svým způsobem i Věřin otec, a křesťan v rodině ho přímo bolel. Jenomže si při dceřině pověsti nemohl vybírat. Že nakonec uhnala tak pracovitého a navíc i dobře vypadajícího muže, byl sám o sobě zázrak, smířil se tedy s tím, že on, kapitán SNB, bude mít za zetě katolíka z bigotního rodu. Zjistil to přes kamarády od Státní, když si ho nechal pro jistotu proklepnout: budoucí ženich neměl naštěstí nejmenší vroubek, co se týká nějakých aktivit. Když si mu přišel o Věrku říct, dal s ním vážnou řeč. Mládenec byl do ní tak udělaný, že se svatosvatě zavázal držet se od velebníčků.

Dnes už zahradník věděl, že tenkrát slíbil víc, než musel. Brzy z narázek okolí pochopil, že s jeho ženou měl před svatbou plotky kdekdo. Součástí jeho víry byla však i povinnost odpouštět, a k biblickým příběhům, které ho nejvíc dojímaly, patřil i ten o Máří Magdaléně. Měl Věru rád, a proto měl platit jen jejich společný život.

Toho však ubývalo, co zjistili, že zřejmě nebudou mít děti, a ona se vrátila do kanceláře stavebního družstva. Časem mu došlo, že její prémie, převyšující plat, jsou ‚odměny‘ za machinace v pořadníku, a dostal o ni strach.

– Co je na tom? žertovala zpočátku, – vy máte odpustky a my úplatky, no! Kdyby se za ně začalo zavírat, tak by v Budějicích seděli všichni. Ostatně táta je policajt!

Později ho začala na oplátku týrat způsobem, který se ho zvlášť dotýkal.

– Ty seš vlastně jen svatoušek, říkala mu, když se spolu nejlíp milovali, – místo co by ses modlil, pořád mě šoustáš!

Způsobila, jak dnes věřil, úmyslně jeho stupňující se nechuť objímat ji. Byla ostatně stále míň doma, množily se večerní prověrky staveb. Co blázníš? členové družstva přes den pracují! i večírky musíme motivovat dodavatele! Brzo si byl jist, že ho podvádí, ale víc ho bolelo vědomí, že jím pohrdá. Na žebříčku lidí, s nimiž se stýkala, stál zahradník snad na nejnižší příčce, nebyl použitelný ani pro melouchy, v městské výstavbě neměla zeleň místo.

Trpěl, a protože v těch letech zemřeli oba rodiče, zůstala mu kromě Boha jen jeho práce, k níž se tím víc upnul. Když sháněli zahradníka pro rozenhajnský zámček Klíčov, v lesích ztracenou vartu, kam nikdo nechtěl, koupil si motorku a vzal to. Vlastně už tenkrát odešel do exilu.

Tam ho jedné deštivé soboty oslovila návštěvnice, kterou pro kapuci ani dobře neviděl. Sám nevěděl, proč slíbil, že jí v neděli, kterou se snažil svítit, prořeže živý plot u nedaleké chalupy. Přijel, řezal a poslouchal při tom celý den, jak hraje na klavír. U svačiny mu stručně řekla, že se jen tak neplodně udržuje ve formě, protože už čtvrtý rok nesmí vystupovat. Zaujalo ho to; navíc v sobě objevil potřebu hudby, o níž dřív neměl tušení. Když se při placení ptala, mohl-li by pro zahrádku učinit i víc, dalo mu práci skrýt radost.

Dnes v noci se měl s tou ženou, kterou před rokem neznal, prohrášit proti všem světským zákonům. Byl však šťasten, že mezi nimi nebyl žádný z Božích. Děkoval Věřinu otci, že jim zakázal svatbu

v kostele. Jeho jedinou, zato vážnou starostí byla překážka, kterou objevil až dnes, třebaže ji musel předpokládat: nikomu tu nerozuměl.

Když před chvílí zachytil znamení, že to s její přítelkyní zatím neklaplo, a platí tedy cesta, kterou navrhl on, dolehlo na něho, že neznalost jazyků může způsobit víc, než vůbec tuší; že i druhou bytost, kterou kdy miloval, snadno ztratí, když jí bude jenom na obtíž. Nadcházející úkol byl směšně lehký, a přece s tím mankem nad jeho síly. Trápilo ho to tak, že svého souseda napřed přeslechl.

– Povídám, opakoval ten člověk, – ty chrápeš už tady?

– Ne, ne...

Zbyli u stolu sami. Češi dávno odvykli ponocovat a ten zatraceně dlouhý den přidal své. Pohlédl k ní. Čekala zřejmě jen na to, protože se pak ihned zvedla, následována tou dívkou, lektor i řidič je marně přemlouvali. Soused ho bodře plácl po rameni.

– Nedáme si ještě zdravotní procházku na jedno točený? Já tě zvu!

Než stačil odmítnout, uvědomil si, že by to mohla být pomoc.

– Umíte německy? zeptal se.

– Rukama nohama! Nema problema. Pudeš?

Byl to ten typ, co všechno ví, všechno zná a každému hned tyká, podle toho, co už semlel u stolu, prý současně kuchař i kouzelník, takže nejspíš neškodný kecka, rozhodně nikdo, před kým by se musel mít zvlášť na pozoru.

– Rád, řekl; když ten člověk vypije svou míru, bude jistě dobře spát.

– Prima! zaradoval se druhý a vstával, – já sem nákej Pepa. Pepa Strniště, nejlepší mírový zboží, í á kvalita!

– Rada... Václav.

– Tak, Venco, deme na věc!

– Soudruzi! volal za nimi vedoucí, – hotel má v deset večerku, pak je zamčino!

– V deset sme už hodinu v limbu, uklidnil ho Strniště.

– A kufrý spakovaný před snídání k recepci, soudruzi!

Když vyšli na náměstí, odbýjela teprve osmá, ale nikde ani človíčka. Jako u nás, pomyslel si zahradník, ale hned to bral zpět, když

si uvědomil, jak je tu světlo, čisto a tím i jaksi útulno. Jeho průvodce slastně zaúpěl.

– Pocem! Vidiš to? No to je teda senzace... obíhal kolem dokola malý modrý mikrobús, na jehož předním skle byl zevnitř nalepen papír s číslicí, – deset táců, to je zadara!

– Pro nás je to milion... namítl zahradník.

Ten druhý jako by se náhle zalekl vlastního nadšení.

– No to jo... tak si radši dáme to pívko, co?

Kde? Směr směl určit zahradník.

– Co je tu napsáno? zeptal se v uličce za kostelem u domu, který se nejvíc podobal hledanému.

– Pfarramt... farní úřad.

– A pod tím?

– V naléhavých případech zvonit. Pocem, chceš se dát pokřtít?

Sám se tomu smál, ještě když vcházeli do protější hospody. Zahradník se ohlédl ke dveřím, kudy měli už za chvíli vstoupit do druhého života. Že to byly právě tyto, vracelo mu důvěru.

Josef Strniště mínil vypít pivo jenom na stojáka, ale ani když je i v té prosté putyce způsobně usadili ke stolu, nehodlal ztrestat víc než pulitřík. Poslední ožrání v téhle zemi na podzim 1969 zavini, že si v Linci spletl peron. Místo ve Vídni procitl ráno zase v Budějovicích, bohužel v den, kdy nový vrchní komunista Husák prohlásil, že vlast není holubník, aby z ní každý lital, jak se mu zachce.

Ta tři piva se třemi panáky ho později stála tři roky a tři měsíce, z nichž mu pro dobré chování odpustili tři dny, aby ho nemuseli pouštět o Vánocích. Když tehdy vyšel na mrazivý, ale nádherný vzduch, zapřísáhl se, že jedno pivo mu bude normou, dokud nebude mít v ruce pas jakékoli země, pro kterou je holubníkem celý svět. Od toho snu byl ještě hodně vzdálen, ale pil tuhle půlku už třicet kilometrů východně od Lince a musel zvládnout jen jedno jediné kouzlo, aby dosáhl, jak se říkalo na vojně, prvního postupného cíle; mnohem později, než chtěl, ale přece!

Pozoroval krajana, z něhož nevytáhl víc než jeho profesi, ale byl si celkem jist, že tenhle nudný patron nemůže být fízl. Ačkoli to byla známá nemoc, kterou trpěl v Česku každý, měl i on pocit, že na něm stále spočívá oko režimu, a nenadálá výjezdni doložka na tři dny po čtrnácti letech že je fígl a další past, která může sklapnout i v Rakousku, kam to mají StB i KGB pouhý skok.

Se svým kádrovým profilem, ale i se svým anfasem, který byl bohužel tak snadno k zapamatování, nechtěl proto vzbudit nejmenší podezření, dokud nebude pozítří ve zdech toho slavného tábora pro uprchlíky, kde na rozdíl od jiných lágrů svoboda nekončila, nýbrž naopak.

– Takže, Venco, zvedl sklenici s posledním lokem piva, aby přitůkl zbytku limonády, kterou si ten nemluva překvapivě dal, – ať to zdejší peklo nák přežijem a dojedem ve zdraví dom!

5.

Zubař a jeho žena

Od Dunaje zavál do ložnice chlad.

- Spíš, Terka? zašeptal doktor Černiak ze tmy.
- Ne...
- Tak spi! Zítra potřebujeme být oba absolutně fit.
- Ty taky nemůžeš...
- Nějak ne... Poslouchej, zamkla jsi dobře ten sklep?
- Hej.
- Přesvědčila ses?
- Byla jsem tam ještě jednou. Spi.
- Tak dobrou...
- Dobrou...

Ve tmě šustily polštáře, které si stále obracel, mohl usnout pouze na chladné straně.

- Terka?

- Hej...?
- A neměl bych dát ten surfbret přece jen sem k nám?
- Radši ne. Děcka by se divila.
- Máš pravdu... Už bych chtěl být o den starší...
- Budem všichni. Spi, nic se nemůže stát. Především ty musíš být fit!
- Hej...
- Tak dobrou!
- Dobrou...
- Chvilé ticha.
- Asi bych se měl přece jen přesvědčit, jestli je v tom sklepe všecho...
- Bohdan, prosím tě! Vzbudíš jen Magdu, víš, že teď spi jak na vodě.
- Nejvyšší čas, aby to s tím klukem skončilo!
- Máš pravdu. Co kdyby sis vzal prášek?
- To bych byl ráno jako praštěný...
- Tak zkus usnout!
- Dobře... Tak dobrou...
- Dobrou!

Pak uslyšela jeho vzdech. Věděla, co ho tíží. Nechávali tu vedle starých rodičů, příbuzných, známých a vzpomínek i nemalý majetek, který, pokud nechtěli ztroskotat předem, mohli jen zčásti opatrně proměnit v hodnoty schopné transportu. Ale věděli přece jistojistě, že se jim to bohatě vrátí zpět. Ozvala se znovu.

- A Bohdan...?
- Hej...?
- Chtěla bych ti jen říct, že tě obdivuju...
- Ne! řekl její muž, – vždyť to, Terička, děláme jen kvůli těm děckám!

Ale byl jí za ta slova hluboce vděčný. Cítil, jak dusivý tlak v jeho hrudi povoluje, a uvěřil, že přece jen usne.

Jejich dcera Magda dřepěla ve stejné chvíli na chladivých dlaždicích koupelny, kam se potmě doplížila, když si byla jista, že konečně usnul její blbý bratr Miro; v pubertě, která s ním začala lomcovat, hrozil se jí stát ještě horším hlídacím psem, než byl otec. Cestou bezhlučně sebrala v předsíni telefonní přístroj. Pokud se šňůra nezadrhla, stačila přesně k vaně. Rozmotávala ji nenápadně každý večer a číslo vytáčela z paměti. On čekal na zavolání v otcově pracovně s čalouněnými dveřmi a v těch púlnočních telefonech si říkali už třetí měsíc vše, co si netroufali vyslovit za bílého dne z oka do oka. Tenhle hovor byl nejdelší a měl tolik poloh, až jí připomněl jednu rozhlasovou hru, ve které se dva seznámili, zamilovali, vzali a rozvedli po drátě, aniž se kdy spatřili. Přestože se s Gabrielem naposledy líbali v pět odpoledne v parku u Dunaje, přišlo jim to nekonečně dávno, ale co hůř: věcností se jim zdály čtyři příští týdny, kdy se neměli ani uslyšet. Jeho čekala prázdninová praxe v Bardějově, zatímco ji ‚konzervová jízda‘, jak nazývala individuální rodinnou turistiku do kapitalistických zemí, trávající vždy tak dlouho, než snědli poslední lečo s klobáskou. Dík otcovým pacientům ze Státní banky a Správy pasů se mohla konat rok co rok, a letos byla na programu Sicílie, kam se Magda ještě o Vánocích těšila k smrti. Nemohla tehdy tušit, že se mezitím k smrti zamiluje do nejkrásnějšího kluka, jaký kdy bydlel v Bratislavě. Gabo byl tenký jako prut a plavovlasý tak, jak měla nejradši, výborný sportovec, tanečník a jednička prostě ve všem. Bohužel i v tom, jak pletl holkám hlavy. Končil třetí rok medicíny a ji až příští jaro čekala maturita. Krom toho byla pořád ještě panna, ne snad z nedostatku zájemců, ale z jakéhosi trucu. Když ve třídě nastal závod, kdo dřív a víc, rozhodla se být naschvál poslední. Což bylo kupodivu, nač Gabo především zabral. A ona pochopila jakýmsi šestým smyslem, vrozenou inteligencí a také z četby, že si ho úplně přitáhne a udrží jen tehdy, když mu odepře, jak jen to dlouho půjde, co zřejmě dosud dostal od jiných na počkání. Pomyslíla, vydržela

a zatím vyhrávala, jenže se jí právě teď zmocnila panická hrůza, že se rozcházejí bez jasného slova i bez tělesného pouta, které by je přes ten čas a tu dálku udrželo spolu. A tak, zatímco úmyslně hovořila o všem jiném, se trápila a žárlila na neznámé rajdy z Bardějova v obavě, že jí neukojeného miláčka snadno přeberou.

– Magduš! zašeptal náhle tak prudce, až se lekla, že snad do pracovny vstoupil jeho otec a oni budou muset položit bez rozloučení, ale on po malé odmlce pokračoval, – víš co? Já ti teď na cestu povím, co ode mne ještě žádná neslyšela, hej?

– Hej... zachraptěla náhle, jak jí rozčilením úplně vyschlo v puse.

– Chceš?

– Chci...

Pak to tedy uslyšela přímo z jeho úst.

– Já tě... no, já tě mám rád...

Mlčela.

– Asi jsem se do tebe zabouchl!

Cítila, jak jí po tváři tečou slzy, a usmívala se přitom na vanu, která se bělala v temnotě.

– Věříš mi?

– Hej...

– A ty...?

Vydrž, křičela na sebe v duchu, neříkej nic a vyhrajesh všechno!

– I já... řekla nahlas.

Na lince bylo ticho. Nevydržela ani podruhé.

– Jsi tam?

– Hej! ozval se, – tak to jsme na tom oba stejně...

– To je fajn... řekla ona; nic lepšího ji prostě nenapadlo.

– To je moc fajn. Jen nevím, jak to tu teďka přežijem.

– Vždyť nebudeš na poušti, povzbudila ho a bodlo ji přitom silně u srdce, – najdeš tam celý harém. Sestřičky... a taky cigánky!

– Magduš, já ti přísahám...

– Nepřisahej, řekla už zase chytře, – vždyť jsme přece oba svobodní lidé!

V duchu dodala: zatím! Zabralo to.

– Já bych tě prosil, pravil ten dobytý dobyvatel pokorně, – abys to s tou svobodou nepřeháněla. Tak svobodná už zase nejsi.

– Aha... to jsem nevěděla.

Všechno v ní zpívalo. A on v tom lítal pořád víc.

– Tak teď to víš.

– Hej. Teď to vím.

– A slibuješ mi to?

– Co? nechápala úmyslně.

– Že počkáš!

– Na co...?

– Na mě! Já bych byl rád tvůj... první! Hej?

Správná slova jí teď přilétala na jazyk sama.

– Čekat musíš ty! Já se můžu jen vrátit.

– Já už budu jen čekat! Ale ty se mi vrať, jaká jsi, hej...?

Její nový smysl, který fungoval líp a líp, jí řekl, že teď je nejlepší chvíle přestat.

– Hej, zasmála se, – ale já jsem bosorka, víš? Všecko se hned dozvím. Když nepočkáš ty, jaký právě jsi, nečekej mě už nikdy. Dovi, Gabriele Babraji!!

A zavěsila. Pak nejdřív potmě a po špičkách odnesla telefon, aby zametla stopy, a vrátila se už normálně do koupelny, kde rozsvítila a dlouho pila vodu přímo z kohoutku. Přitom zjistila, že se najednou strašně, ale přímo strašně těší na Sicílii!

7.

Dora a její lásky

Probudila se už před drahnou chvílí, když musel kdesi prudčeji přibrzdit, ale nedala to znát. Milovala okamžiky, kdy ho mohla pozorovat, aniž věděl. Jednou mu to prozradila, a on se jí divil: nemá jich dost, když ho vidí na scéně? Neřekla mu přirozeně, že na něho

vždycky žárlila nejvíc, když vstoupil do cizích šatů a osudů, kde jí už nepatřil vůbec ničím.

Kdyby jí byl před deseti lety někdo řekl, že se bude vstávajíc lehajíc trápit, je-li milována, sklídl by její bezstarostný smích, pro který ji měli všichni o to radši, že polidšťoval její až nezemskou krásu. S klidnou, duchaplnou tváří, velikýma jasnýma očima a přísně spletenými tmavými vlasy se podobala typu slavných žen českého obrození. Doře se tehdy zdálo, že se narodila, aby byla milována. Ale protože měla i dobrou povahu, nezneužívala toho, netrápila četné ctitele a nehrála si s nimi, uměla je přesvědčit, že si jich váží, i když s nimi nechce spát. Tak se z nich stávali namísto nepřátel kamarádi.

Otce ztratila tak záhy, že ji to nestačilo zranit, a matka jí ho úspěšně nahradila: při vši lásce jí byla i autoritou. Zvykla jsem si, přiznala kdysi Dora Milanovi, mít v každé situaci nad sebou deštník, pod sebou záchrannou síť a před sebou někoho, kdo mi radí, kam a jak šlápnout. Ale tím začala trpět až vedle něho, na rozdíl od jiných polosirotků zažila právě díky matce šťastné, harmonické mládí.

První, co mezi ně vstoupilo, byla ta srpnová noc v roce 1968, kdy je vzbudily jako první v Praze motory ruských letadel a tanků. Bydlely nedaleko letiště a zažily okupaci z první ruky. Ale zatímco Dora hořela spravedlivým hněvem, neboť jako celá její škola držela palce nesmělému pierotu, kterému miliony, ač byl nejvyšším politikem země, říkaly Sašeňka, matka si skoro oddechla. Průběh procesu společenské obrody, zvaného Pražské jaro, ji naplňoval rostoucím strachem, že bude pošpiněno a snad i zničeno vše, zač tu bojovaly generace.

Dořina rodina se mohla právem označovat za komunistickou dynastii. Děd, který ji založil, proslulý advokát chudých, zaplatil životem v pankrácké sekýrárně, a jeho obě děti se cítily zavázány naplnit slova staré dělnické písně „i kdybychom padli všichni, vstanou noví bojovníci“. Vstoupili do strany už v prvních poválečných dnech a podle vlastních slov „šli vždycky tam, kam je poslala“. Že však zdědili i otcovu poctivost, volili při tom cestu největšího odporu, na níž čekaly dřina a konflikty.

Jejich jméno Javor však mělo váhu a oni i potřebnou dávku štěstí, takže se jim leccos podařilo. Matka se stala vedoucí osobního oddělení velkého nakladatelství, které první začalo odvážně vydávat moderní světovou literaturu, strýc lékař byl členem městského výboru strany a snažil se pohnout bahnem ve zdravotnictví. Tragicky však skončil právě Dořin otec, matčina láska ze studií práv. Odbýval si právě základní službu, když armáda musela vyslat vojenský kontingent, aby pomáhal střežit linii příměří v Koreji. Stranický úkol přijal, oblékl na míru ušitou uniformu falešného poručíka a šlápl hned při první inspekci na pravou minu. Zůstal po něm útlý svazek básní, stejně upřímných jako trapných, když se opěvovaná doba ukázala být epochou lži a nevinně prolité krve.

Ale nový čas odstraňoval nejhorší křivdy, Dora působila jako dítě slunce a nikoho nenapadlo činit ji spoluzodpovědnou za minulost, pečetenou i rodinným jménem. První s tím přišla ona sama, když matka začala pochybovat o správnosti politického jara. Dora, čerstvě ohromená veřejným odhalováním obłudností spáchaných pod praporem nejspravedlivější z revolucí, se jí zeptala, cítí-li se také vinna. Ne! řekla matka kategoricky, nejvýš podvedena. Ať se Dora rozhlédne po jejich bytě i životě, nenajde nic, co bylo nabyto nepoctivě. Její děd i otec stvrdili své přesvědčení životem a navíc idea, za kterou padli, je živá a potřebná jako dřív, vždyť většina lidí na světě stále umírá hladu. Ať se Dora dívá kolem sebe, kdo nejvíc volá po demokracii!

Poslechla a spatřila řadu typů dávajících matce za pravdu. Ale sympatie k Dubčekovi, který odzbrojoval plachým úsměvem i slušností, v ní rostla, a vpád cizích armád volal do nebes. Matka zažila, že její argumenty přestaly u dcery fungovat, a tehdy prvně užila svou moc. – Na žádné demonstrace chodit nebudeš! Jsi pitomá patnáctka, kterou ještě každý opije rohlíkem, a proto mi nepácheš z domu! Až ti bude osmnáct, můžeš si, když na to budeš mít žaludek, třeba i změnit jméno!

Pro Doru byla příznačná také mírnost. „Králík je proti tobě tygr,“ říkával jí Milan; bylo to zpočátku vyznání lásky a teprve později

výčitka, kterou stíhal i jejich nesmělé dítě. Ale Dora do té doby nemusila o nic bojovat, vše spravil její úsměv, anebo zařídila matka. Proto se jí podvolila i tehdy a myslela si prostě svoje. Ostatně nadšení slavného roku pohaslo rychleji, než vzplálo, a Dora jen zírala, jak ještě včera nejhlučnější obrozenci z její třídy o překot lezou do zadku novým mocipánům. V tom tedy měla matka nesporně pravdu, neboť sama zvolila zas jednu z nejnepohodlnějších cest.

Protože se obrody, nazývané teď kontrarevolucí, neúčastnila, patřila stejně jako její bratr automaticky k ‚zdravému jádru‘ strany, na něž nedolehl lis represí. S pomocí jména, které znovu dostalo ryzí zvuk, snažili se oba zabránit tentokrát výstřelkům z druhé strany. Než to čerstvě dospělá Dora stačila docenit, potkala Milana Čecha.

Spolužačka z jazykovky, kterou čerstvě utrhla, dostala od něho dva lístky na Hamleta a pozvala právě všemi ctěnou Doru, aby jí předvedla vlastní výdobytek. Dora už hru četla dokonce anglicky a viděla už dřív, znala z jiných kusů také představitele, který byl meteorem posrpnových let. Jeho jakoby roztěkaný princ, dlouho neschopný uvěřit v bezbřehou surovost lidské touhy po moci, ji oslovil jako ještě nikdo v životě, měla pocit, že vstoupil do její duše.

Vzdor své družnosti míjela premiérové oslavy, nechtěla si kazit dojem tím, že uvidí postavy dobré hry zbavené kouzla. Tentokrát šla právě proto. Chtěla si potvrdit, že mezi tímhle Hamletem a jeho představitelem leží světy, a její okouzlení že tedy patřilo pouze dán-skému princovi.

Všichni už dávno popíjeli, jen on nešel a nešel, Dořina přítelkyně Lada uvěřila jeho kolegům, že jí ho dávno vypíchla jiná, která si ho chytře vyzvedla přímo v šatně. Lízla se a za chvíli objímala Horá-cia. Dora už stála u dveří, když vstoupil. Vypadal jako smrtka, takže se ho bez postranních úmyslů zeptala, může-li mu nějak pomoci.

– Prosím, prosím, ano! odpověděl, sotvaže na ni pohlédl, – mohla byste se mnou někde chvíli mlčet?

Chápala to okamžik jako ironickou výzvu, aby mu dala pokoj, ale on už spěšně vycházel spolu s ní a rukou zažehnával potlesk, který

se právě rozlehl v klubu na jeho počest. Venku se do ní unaveně zavěsil a vedl ji k žlutému fiátku za rohem.

– Ve všech hospodách široko daleko seděj teď ty strašlivý lidi, co všechno na světě rozžvejkají na močku. Pojed'me někam na vzduch, ano?

Vyvezl ji na Vyšehrad, obešli opuštěné pevnostní šance, a on jí přitom vyprávěl o svých lidech, kteří leželi za zdí hřbitova. Tak se dozvěděla, že jméno Čech patřilo i jiné slavné dynastii, o níž nikdy neslyšela, přestože to byli po generace starostové a stavitelé Nového Města a Vinohrad. Potom slezli trochu riskantně k Horymírovu skoku, kde rozprostřel sako a nabídl jí, aby si lehla vedle něho a dala mu hlavu na ruku. Tak, zatímco nad nimi pomalu ubíhal hvězdný orloj, jí líčil, jak po marných pokusech o architekturu, kam se jako ‚millionářský synek‘ nedostal, šel ze zoufalství ke šmíře a byl by jistě do smrti kysnul v Klatovech, nepodobat se silně mladému Fučíkovi, o němž se měl právě točit film.

– Až mně najdete komunistu, kterej mu bude způlky tak podobnej a hlavně tak dobrej, bude to hrát! prohlásil lstivě režisér-laureát na zuřivě námitky věčných kádrováků, – do té doby to má ten Čech!

Směl to hrát on a vznikl slušný film, na který se však chodilo, hlavně když se rozkřiklo, že v tom hraje – omluvil se jí, že to zní ješitně, ale bylo to tak – ‚mladej Gérard Philipe‘; Dora to tenkrát slyšela taky, ale na film stále ještě z protestu nešla. Za rok ho vzali do Národního, což mu, přiznal se jí, stouplo do hlavy tak, že v noci přešel tu hřbitovní zeď nahoře a recitoval svým mrtvým z první role, čemuž dnes našťestí brání ona.

Spoustu jiných věcí na sebe prozradil v noci svého triumfu, a jí se líbilo, že o sobě uměl mluvit i kriticky, a také že nevyužil situace k jinému druhu důvěrnosti, která by tu noc zpříjemnila. Na chvíli vedle ní usnul, a tehdy se do něho zřejmě zamilovala, protože byla náhle nešťastná, že ho už za chvíli ztratí.

Když ji svou ojetou pětistovkou dovezl k domu, vzal však její ruku do svých a řekl:

– Doro, já jsem až do dneška nepotkal ženu, která by byla současně tak krásná, tak chytrá a tak hodná. Tak se vás chci, ještě než vyjdou špatné kritiky, rychle zeptat: nechtěla byste si mě vzít?

Vzala to jako žert a odpověděla stejně, že ano, budou-li kritiky tak špatné. Usínila s pocitem, že ta teatrální lichotka byla jediná ne-taktnost, které se dopustil, bohužel... Pozitíř dostala dopis, v němž otázku opakoval, jak napsal, kritici nekritici a ve vši náležité formě. Dala jej, zmatena, přečíst matce, a byla nemile překvapena, jak právě tato slova vzbudila její nevoli. Marně vysvětlovala, že návrat k obřadnostem je reakce mladých na období prohané lidovosti.

– Je to panský chlapeček! odsoudila ho matka, – nafoukaný, rozmazlený a sobecký. Drž si ho od těla, nebo na to šeredně doplatíš!

Od těla si ji však držel kupodivu on, i když by mu byla nic neodmítla. Už při druhé schůzce jí vysvětlil, proč se s ní chce milovat až po svatbě.

– Všecky ty holky a ženský, co si našly mě, prohlásil, jako by nad nimi vynášel na scéně ortel smrti, – byly jen lepší rajdy. Ty jsi krásná! Tebe jsem si našel já, a proto musíš poznat, že je v tom pro mě rozdíl!

Ta věta ji vynesla do sedmého nebe jako nejvyšší vyznamenání, které jí mohl udělit. Až pozdějším opakováním v situacích, kdy měla zdůraznit nicotnost jeho nevěř, se z ní stala stále trapnější fráze.

Ačkoli ho na setkání s matkou dlouho cvičila, a on slíbil, že při něm bude uvědomělejší než sám Fučík, došlo ke střetu už za půl hodiny. Viníkem byla jednoznačně matka, když označila šmahem bývalé starosty pražských obcí za „slouhy kapitalistických vydřiduchů“.

– Milostivá paní, odvětil, změniv se z mladého komunisty v Büchnerova Camila Desmoulinse pod gilotinou, – mí lidé posloužili to-muto městu jistě víc než vaši, kteří sem povolali tyrany, katy a tanky.

Po její zuřivé tirádě, kterou zdvořile vyslechl, ji dorazil s elegancí Merkucia, kterého hrál už v Klatovech, když povstal, uklonil se a pravil:

– Vše, co bych snad u vás mohl reklamovat, bledne před darem, který jste dala Čechám i mně Dorou.

Políbil Doře ruku a odešel.

– Jaké má právo! křičela matka ještě dlouho potom, – jaké má morální právo vystupovat v našem Národním divadle?

Když Dora pochopila, že matka je schopna dopustit se poprvé neсправедlnosti, stala se projednou z králíka tygrem.

– Ať jste to mysleli sebelíp, mami, vaše pravda přivedla už spoustu lidí do neštěstí. Jestli ublíží i jemu, do smrti o mně neuslyšíš.

Smířily se, samozřejmě, ale stav dřívější důvěry se neobnovil. Na svatbu matka šla, pohovořila zdvořile o ničem s elitou českého herectva, které neodpustila, jak v krizi zbaběle utekla ze strany, pozdravila se vlídně i s překvapivě starými rodiči ženicha, z nichž desetiletí nepřítelně vyváděla se vším smířené penzisty a jež nečekáný úspěch pozdní ratolesti spíš lekal, než těšil. Na Milanovy premiéry však zásadně nechodila. Nové sblížení způsobil až Petřík, její Petříček.

Na to podivně uzavřené dítě přenesla všechnu lásku, kterou dřív chovala k dceři. Milan to neviděl rád a jeho výpady proti tchyni dávno ztratily šarm. Jak přibývalo hádek s Dorou, které vyvolával sám, Nemůžu snýst tvoje věčně raněný oči! tak drsněl i slovník, kterým jí dokazoval, po kom nejspíš zdělila tu naprostou necitelnost k ‚niterným erupcím umělce, který denně sestupuje na dno lidských osudů‘, jak to krátce předtím formuloval v jakémsi interview.

Přes všechny eskapády s kolegyněmi i ctitelkami ji však zřejmě miloval. Během těch devíti společných let před ní třikrát klečel a v očích měl pravé slzy, když ji zapřísahal, aby neodcházela, že sice asi opravdu nemůže hrát divadlo bez občasného pomatení smyslů, ale bez ní že nemůže vůbec žít! ‚Nevěra je jak gábl na stojáka, ty jsi slavnostní hostina!‘ Býval to pak on, kdo prosil, aby dala Petříka na pár dnů k matce, a tahal ji po nocích i mezi zkouškami po hospodách i po kopcích kolem Prahy jako na počátku jejich lásky.

Každá další z jeho zrad ji zasáhla o to víc.

Ta poslední tolík, že už sbalila kufry a sebrala sílu nastoupit nejhorší cestu: zpět k matce, která ji před ním varovala.

– Držíš mě tu jen z ješitnosti! zavrhla ho jedinou větou, – a to je surové.

Trvalo mu celou noc, než prolomil její pohrdavé mlčení. Jako vždy zamkl byt a vzal jí klíče, dokud si nebyl jist, že má nad ní opět vládu. Tentokrát měl návrh, který byl pro ni nový. Je tu v zajetí stereotypu, opakoval neustále, jako by to slovo právě objevil, jeho život se pohybuje v uzavřeném kruhu, takže vždycky znovu spadne do stejné pasti.

Nadto ho deprimuje žít ve věčné lži: Právě po něm chtějí, aby napsal, proč půjde volit kandidáty Národní fronty, stačí prý, když popíše pár nevinných vět o míru a dětech, které sesmolí sami! Radši by se poblil, ale když přímo odmítne, přijde i o těch pár klasických rolí a bude hrát jenom v sračkách. Ne, on je pro vyřešit všechno náraz: odejít do Ameriky!

Ano! Celý život se i on učil anglicky a bylo mu to na nic, teď ať je to hřivna, která se zúročí. Je v Kristových letech, kdy se dá buď zůstat do smrti pod křížem, anebo dokázat čin. V českém divadle už nemůže být víc než jednička; co zbývá, je udělat díru do světa, jak to zkusili mnozí, ale žádný neuspěl, ani takový mim jako Voskovec! On to – s ní! zvládne, a víc: ten úkol je oba dva donutí vrátit se k živému prameni jejich vztahu, zatímco Petřík vyroste aspoň v zemi, kde za vším věčně nehledají Člověka, jako bolševici, protože by jim brzo nakopal prdel!

Tak mluvil a prosil a po dlouhé době i plakal, až ty kufrы zase rozbalila, hlavně s ohledem na Petříka, kterého Milan nepustil ani do školy, takže seděl jak pěna ve svém pokojíčku... králík je proti nám oběma tygr, pomyslela si s něžnou lítostí, a kapitulovala zas. Ten bláznivý nápad vzala stejně málo vážně jako jiné jeho sliby a čerpala sílu pro další kolo.

Pak ale vyšel článek, k němuž dal nakonec souhlas, bohužel právě ve chvíli, kdy pár kritických kumštýřů poslali do kriminálu. „Půjdu volit,“ napsali za něho, „aby můj synek směl šťastně žít v socialismu.“ Sympatie, kterým se dosud takřka výhradně těšil, vystřídal přes noc výsměch a hněv, dostal do divadla hromádku anonymních dopisů

a neznámé hlasy je budily s Dorou ze sna, aby mu po telefonu s tajným číslem spílaly do bolševických sviní. Dora ho zažila poprvé skutečně trpět.

Úspěšně bránit se mohl ovšem jen způsobem, který by ho byl obratem vsadil na černou listinu. Tehdy se upnul k té myšlence odchodu jako k jediné spáse. A ona, vnímající třicet let vlast i rodné město asi jako vzduch, který lze dýchat všude, se náhle ulekla, nevyměňuje-li hlubinu bezpečnosti za přelud a labyrint světa.

Jak se blížil den jejich odjezdu ‚do Bulharska‘, zjišťovala Dora, že jí nebezpečně přirůstají k srdci uliční zákoutí, pohled z okna, zvuky a tváře, západ slunce nad protější střechou, záplava detailů, kterých si dřív skoro nevšimala; teď se jí zdály krásné, jedinečné a nepostradatelné. To vše, říkala si, je scéna, která nás utvářela, Milana i mě, ne měnivá divadelní kulisa, ale pevný systém vjemů, jemuž vděčíme za své myšlení i cítění. Jak se bude bez něho utvářet Petřík...?

Milan se upnul k přípravě toho podniku s urputnou vášní, s jakou se pouštěl do nejtěžších rolí. Zatímco naoko sháněl od kolegů adresy soukromých pokojů, psal do Bulharska a poslal tam dokonce zálohu, dřel ve dne v noci angličtinu pomocí walkmana z Tuzexu, který mu vysílal do ucha lekce Linguaphonu. Občas vyměnil kazety, aby zmátl zvědavce módními hity, samozřejmě s anglickými texty. Nevynechal jediný americký či anglický film v originále, studoval techniku slavných kolegů, jejich duktus i gestus, jako zastara objímal přitom v kině Doru a při zvlášť silných scénách tiskl k sobě, aby jí nakonec přesto vždycky znovu dychtivě řekl:

– Je tam určitě parketa pro mě!

Na rozdíl od divadelních zkoušek, kdy se jí s blížící se premiérou odcizoval a ztrácel, kdy byl téměř nepřítelný, zažila Dora tentokrát, jak se zklidňuje, jak se k ní celou bytostí vrací, jak se mu znovu stává rádcem a partnerem, oporou i láskou.

Proto nevznesla ani jedinou námitku, proto ho nezatěžovala svými starostmi a ženskými strachy. Přemýšlela raději, jak ze tří kufrů letních

věcí přežít možná i zimu, pilovala svou angličtinu i němčinu, zahrnovala dítě zvýšenou přízní a snažila se v sobě potlačit, že už brzy beze slova rozloučení, které nemohla riskovat, opustí matku.

Aby to zvládla, sebrala veškerou svou důvěru a vsadila ji na něho.

Teď tedy viděla jeho profil v matném odlesku přístrojů auta, které je unášelo od neúnosného k nejistému, poslouchala předpůlnoční lehkou hudbu, jak ji k nim s šumem dálky dosud vysílala Praha, a přála si, aby tahle chvíle nikdy neskončila. Jeho oči, unavené staklometry, ztratily obvyklý výraz neustálého střehu a vypadaly zranitelně... jako tenkrát po Hamletovi, vzpomněla si. Jako by ji náhle zavalily všechny smutky těch let, pocítila ledovou hrůzu. Co nás čeká?? Tu prudce zabrzdil.

– No ne... řekl místo omluvy skoro šeptem.

Proti nim seděla na úzké jihomaďarské silnici, stáčejíící se zpět k západní Jugoslávii, obrovská sova. Nehýbala se, a štěrbiny číhových očí hleděly přímo na ně. Něčím připomínala dopravního policistu, který právě zastavil provoz.

– Co to... začal herec, ale hned zmlkl.

Několik metrů za ptákem začlo přecházet přes silnici stádo vysoké. Mezi laněmi klopýtal průvod koloušků na vratkých nožkách.

– Petříku! Spíš?

Dítě se ihned ozvalo.

– Ne, tati...

– Vidiš to?

– Ano...

– Dívej se, to už možná nikdy neuvidíš! Opravdickej sen noci svatojánský a přímo za ní!

– Ano, tati...

Synův stále jakoby poplašený tón, který ho často rozčiloval, protože toužil mít partáka, jako byl sám, ho v této chvíli dojal. Uvědomil si, že odváží svoje dítě z důvěrně blízkých krajů do neznáma, o němž měl i on jen papírové zdání. Vzdálená Praha mu naposled pomohla tím, že začala vysílat státní hymnu. Vypnul ji bez jedovatého

komentáře, který měl na jazyku, cítil, že podivný žánr této scény nesnáší lacinosti. Chlapce chtěl však potěšit.

- Ale víš, co ti můžu slíbit za to, Petříku?
- Ne...
- Nejdelší prázdniny ze všech tvých kamarádů. Těšíš se?
- Ano, tati...

Jako poslední se objevil na silnici majestátní jelen, snad přímo šestnáctérák. Uprostřed vozovky zůstal stát a pohodil vyzývavě hlavou k reflektorům auta. Řidič krátce zatroubil. Nato se zvíře vypjalo a z hrdla se mu vydral zvuk, lišící se od klaksonu jako pozoun od klarinetu. I sova se vyděsila a těžce odmávala křídly do tmy. Jelen jim věnoval ještě jeden pohrdavý pohled a dlouhým plavným skokem zmizel v lese.

Herec se konečně, od rána poprvé, smál, když se znovu rozjížděl.

Dora se položila na levý bok a zapřela hlavu mezi čalouny předních sedadel. Tak mohla vzadu uchopit levou rukou Petříkovu dlaň a pravou položit na Milanovo koleno.

Moji drazí, šeptala jim neslyšně, moje lásky, vy jste má vlast, co jede se mnou.

11

9

10

12

II.

ÚZKÁ BRÁNA K ŠÍRÉMU SVĚTU

Ten den

Úterý 21. června 1983

POLIZEI

Zahradník se narodil s budíkem v hlavě. Už rodiče žasli, když stačilo večer vyslovit čas, a chlapec se probudil skoro na minutu přesně. Ačkoli včera vstával ve tři ráno, když se rozhodl jet na sraz přímo z Klíčova, aby nemusel Věře špatně lhát, vzbudil se i teď, jak měl: za dvacet minut dvě. Předpokládali s Lydií, že v tu dobu musí celý zájezd tvrdě spát. Jeho soused to potvrzoval, ležel na břiše, a protože měl v ústech roubík polštáře, oddechoval svištivě nosem.

Nehlučně se obléknout bylo dílem okamžiku. Dveře, jak věděl od večera, lehce skřípaly. Úspěšně se strefil do příštího zasvištění, hbitě vynesl na chodbu s kufrem i židli, a jak to včera nestřeženě vyzkoušel, podstrčil její opěradlo pod kliku tak, že se nemohla ani pohnout. Zaposlouchal se. I vedoucí trojka ve vedlejších pokojích hlasitě spala. Zvedl těžký kufr a spěchal o patro níž.

Ani klavíristka neměla problémy. Její hlučná spolunocležnice ji večer vyzvala, ať se v noci staví třebas na hlavu, ona že spí jak dřevo. Pokrývka, pod níž zmizela i její tupírovaná hlava, neprozrazovala pak opravdu ničím, že pod ní leží živá bytost. Klavíristka byla příliš rozčilená, než aby dokázala i jen zadřímat, přechávala tedy čas osvědčeným způsobem, kterým se přenesla i přes šílené noci po ztrátě Ilji, kdy ji nejvíc přitahoval kohoutek plynu.

Také dnes si vybrala skladbu, která se hodila, Beethovenovu Patetickou sonátu, komponovanou v c moll, tónině Osudové symfonie, a pustila si na sítnici mozku klavírní partituru. Po všech letech, kdy cvičila sedm dní v týdnu deset i víc hodin, nepotřebovala noty, klávesy ani pedály, nemusela hýbat prsty ani nártý, a přesto hrála. A nebyla-li s některým místem spokojena, opakovala je do umdlení, až se přiblížila své představě.

Když dohrála, zazněl bouřlivý potlesk, jak ho sluch zaryl do paměti při posledním koncertu, který směla dát v pražském Rudolfinu. Teď už nebolel, protože na ni brzy čekal nový, skutečný! Pohlédla

na hodinky, bylo čtvrt na dvě. Měla rozmyšlený každý pohyb. K tomu, aby se oblékla a vykradla na chodbu s kufrem, pláštěm a židlí, stačily tři minuty. Zůstala proto ležet a hleděla na světlý obdélník cizího okna, neúčastný jako papír bez poselství.

Poslední roky jako by stála sama na skalnaté pláni, odkud na ni ze všech stran fičelo. Vítr zklamání a nerváků ulehl, až když konečně minuli pancéřovou závoru, jako pro výsměch vyzdobenou barvami národa, který ji dávno nesměl obsluhovat. Celý den, kdy se jen několika kradmými pohledy potkala se svou láskou, prožila v divném stavu zmražení mysli i citu. Když u ní zahradník pracoval poprvé, prozradil jí, že se stromy smějí zmlazovat i v létě, v určité dny se v nich zastavuje míza. Tak si teď přišla sama. Jako by v jejím životě vyhlásili přestávku, příznivci i kritici odešli ze sálu a nechali ji na ztmavlé scéně vydechnout.

Tušila: jakmile vstane, stane se hříčkou živlů tím horších, že s nimi nemá zkušenost. O to víc vychutnávala poslední minuty mezi bouřemi. Ležíc, vznášela se nad svým osudem a čerpala z postele naději, že stejně měkce přistane na nové planetě, kde najde vše, co jí odepřela stará.

V jednu čtyřicet, o pět minut dřív, než měla, vstala, oblékla se, vyšla s kufrem, vrátila se pro židli a opěradlem zaklínila dveře. Zřejmě zbytečně: dívka spala jako zabitá.

Jejich setkání proběhlo, jak dohodli v neděli na chatě, kam přijel pod záminkou seče trávy výjimečně za dne. Co se chystali k útěku, objevoval se zřídka a teprve po setmění, ukryl motorku v mlázi nad bývalou německou vesnicí, jaké tu po české armádě obsadili rekreanti z Prahy, a prolezl dírou, kterou si vystříhal a zamaskoval v živém plotě. Mizel před rozbřeskem.

Patřila vždycky mezi manipulované, svobodná bývala jen u klavíru, ale v tomhle vztahu musela převzít taktovku, protože on byl naprosto nezkušený. Když uvěřila, že jí propadl tělem i duší, když překonala zábrany a rozhodla se k dvojnásobnému dobrodružství spojit

život s mužem o patnáct let mladším a vzdát se i posledních jistot útekem do ciziny, ujala se však režie z přesvědčení.

Když bylo nutné, uměla chladně myslet. Nejslabším článkem plánu zůstalo nicméně vyšachování jeho ženy. Zahradník musel zažádat o výjezd pro oba a jejímu otci svěřit, nežli by se zmínili kolegové, že chce Věru překvapit k narozeninám. Lydii trvalo pár večerů, než dokázala, aby to nechápal jako lež, při níž by ho nejspíš prozradil ruměnc, ale jako akt sebeobrany vůči bytosti, která jeho ‚překvapovala‘ deset let. Nevyprávěl jí snad Václav sám, jak ho žena léta obviňovala z neplodnosti, než se náhodou dozvěděl, že se dala po třech potratech ještě před ním sterilizovat?!

Včera ráno, když u autobusu tak neuměle omlouval manželku pro nemoc, umírala strachy, že jejich podnik skončí na hranici. Ne, o ní nemohli vědět, na zahradě ho falešně volala ‚Pane Krůta!‘ ale stačilo málo, aby se policajt před dcerou prořekl nebo se s ní chtěl rozloučit. Ty dvě hodiny, než dojeli do Dvořiště a odbavili je, byly šílené. Nebýt odbarvená, říkala si, zešedivěla bych úplně!

Pak tedy šťastně vyjeli, ale napětí v ní nepovolilo, nesu v sobě, spílala si, hnusné české kapitulantství, kterým politikové pravice i levice nakazili a zkazili někdejší národ husitů! Vážně se bála, že si je stát některým ze svých špinavých triků může i odtud přitáhnout zpět, prozradí-li se předčasně. Bezpečí viděla až za branou tábora pro uprchlíky. K ní měli dosud daleko a čekal na ně rozhodující skok. Na pohled měřil směšné dva metry, ale jeho důsledky měly trvat až do smrti.

Potěšilo ji, jak Václav jednal. Úplně převzal iniciativu. Vyběhl jí po schodišti naproti, vzal i její kufr a bezhlučně spěchal s oběma dolů, jako by v nich nic nebylo. Vrhł dokonce pohled za pult prázdné recepce a našel, co by tam nikdy nehledala: stoh zelených československých pasů připravených k vrácení. Najít jejich dva jí netrvalo ani půlminutu. On mezitím otevřel okno a stačil se na ni vítězně usmát.

Postavil kufr na rám a skočil. Byl však zvyklý dopadat z větví do trávy, cvočky turistických bot vykřesaly z chodníku jiskry. Náměstím zaduněla rána jak z děla.

– Rychle! zavelel jí hlasitě, už to nehrálo roli. Postupně naklonila kufry přes římsu k jeho prstům. Když je snesl na dlažbu, hodila mu plášť a kabelku, pak vyšplhala na okno sama. Tu jako by se všechno zastavilo: téměř poklidně hleděla na osvětlené portály renesančních domů, necitelně podřezané novými výklady obchodů – vkusu by se mohli učit u nás! napadlo ji dokonce, – na pestrobarevný záhon blýskavých autolaků i na věž kostela, plachtící pod nočními mraky, jejíž hodiny ukazovaly za sedm minut dvě, tomu chybí, nadchla se v podivné euforii, – jen text GRUSS AUS...

– Skoč honem!!

Stál pod ní s rozpraženými rukama, a ona si ještě stačila pomyslet, že by se s tím obrazem dalo docela dobře i umřít. Snad proto se odrazila tak bezstarostně a riskantně, jako by dole pod ní nastlali kopec peří. Její milý ji právě tak měkce a bezpečně zachytil silnými rukama a postavil na pevnou půdu, která jim měla být společnou domovinou.

Vyučený kuchař, jenž se později vycvičil v kouzelnictví, aby zaměstnal úžasně šikovné ruce, než ho svedou k cizím kapsám či sejfům, se spát jako na vodě naučil v kriminále. V jejich cele byl maniak patřící do bláznince; kdykoli si umanul, že ho někdo bonznu, zkusil spoluvězně ve spánku uškrtit. Protože byl silný, platila jen obrana v okamžiku útoku.

Vnímal tedy, že se jeho kompaňon oblékl a vyšel na chodbu, nepřikládal tomu však význam: v jejich pokoji nebyl záchod. Klesal zpět pod hladinu spánku. Ani dunivý zvuk mu nic neřekl, zato volání ho vymrštilo z postele k otevřenému oknu. Vyklonil se a oči otevřel včas, aby shlédl, jak ten vypečený zahradník zachytává padající ženu. Vrhla pohled ke dveřím: druhý kufr chyběl.

Propadl panice. Ventre Saint Gris! Byl by se zkopal, že vůbec nepočítal s konkurencí. Ve snu by se byl nenadál, že ten nebochant je tak praskaný komediant. Nezbyvalo než popadnout vlastních pět švestek a vyletět z hnízda taky, než na ně spadne síť ptáčníků. Oblečen byl v deseti vteřinách, to zas uměl ještě z Legie. Přitom znovu vystrčil

hlavu, aby viděl, kam ti dva míří. Zahlédl je v ústí protější uličky vedoucí k zadní straně kostela. Proto se mě ten holomek ptal? Tím spíš tam přijmou třetího! To už bral prudce za kliku dveří – a ztuhl.

Zalomcoval, zatlačil, marně! Ten lump ho tu zamkl? Ale klíč trčel zevnitř v zámku. Vyjeveně se točil jak holub, až na to přišel: chyběla druhá židle. Hajzl! Co teď? Ti mrzáci odvedle jsou s to vyhlásit celostátní pátrání... Co šílí! Byli v Rakousku! Neměl však pas, a především: nemohl tak narychlo nikam, postrádal vše, co před případnou prohlídkou ukryl pod svícnem, neboli v autobuse... V nouzi ho jako vždy osvítil nápad. Začal tlouct na zeď, za kterou spalo v lepším pokoji s klozetem načalstvo zájezdu.

– Haló! křičel, – haló, soudruhu vedoucí! Halóóó!

Letité zdi nebyly dosud vylepšeny izolací. Vzbudil půl hotelu. Odvedle se ozývaly zmatené hlasy.

– K oknu! volal přes zeď, – otevřete okno! Ooknóó!

Vzápětí řinčela vedle okenní tabule. Vyklonil se a spatřil vedoucího i lektora, jemuž se ve spánku poodlepilo tupé. Vypadal, jako by měl třetí ucho.

– Co je...? Co se děje? Hoří??

– Hovno hoří! Průser! Dva nám zdrhli!

– Co...?

– Co co! Frnkli! Pláchli! Zdejhli se! Práskli do bot! Vzali roha! Zahnuhli kramle! Ježíši, no, utekli ze zájezdu, viděl jsem je!

Ty dva teď málem vymáčkla z okna nadmutá hrud' šoféra.

– Kdo??

– Rada! Ten zahradník. A s ním ňáká ženská!

– Jaká?

– To já nevím!

– Hotel je přece zamčený...! chystal si vedoucí alibi.

– Skákali dole z okna. S kuframa!

Šofér nezapřel svou pravou profesi. Dokonce mu tykal.

– Ten Rada... přece bydlel s tebou!

– Jo...

- Jak to, žes ho nechal?
- Zašprajcoval, krysa, dveře, než se vypařil! Jsem tu zavřenej!
Děkoval za to teď nebesům. Nad i pod nimi se otvírala okna.
- Soudruh Kozel, volal lektor už z hloubi pokoje, – do kalhot, musíme přijmout opatření!

Do toho odbíjely čtyři vysoké a dva nízké údery plnou hodinu. Ze světelných nápisů zbyl jediný na horním konci náměstí: GENDARMERIE. Šofér tam ucítil spojení.

- Dáme to policajtům! Musejí je přece vydat!
- Viděls, kam běželi? zeptal se zmučený vedoucí informanta.
Strniště věděl z Legie i z kriminálu, že nejhůř dopadne vždycky práškač. Svou roli úspěšně sehrál, a proto ukázal na spodek náměstí.
- Tam! Čekal na ně auták!
- Jakej? vyhoukl šofér už v bundě, – napsal sis číslo?
- Nebylo vidět, ale byl to černej medřák.
- Tak to byli jejich kontráši! řekl fízl zkušeně, – na ty můžem zapomenout!

Když uslyšela křik z hotelu, ztratila konečně nervy a rozběhla se. Protože nosila, co byla s ním, kramfličky, aby ho její pěkné nohy odpoutaly od vrásek u očí, škobrtala, až o ni dostal strach.

- Liduško, neblázni!
- Jsou za námi...
- Nemůžou nám nic udělat! Zlomíš si nohu!

Bez dechu dosáhla uličky u kostela a kotníky ji sotva nesly, ale skopla jen střevíce, popadla je a spěchala dál v punčochách. Neměl třetí ruku a snažil se ji podepřít aspoň slovy.

- Je to za náma, Liduško, prosím tě, uklidni se!

Vlevo už spatřil hospůdku, kde večer seděl s tím člověkem, který proti nim právě svolával trestnou výpravu. Vpravo byl farní úřad. Praštil kufrý, měl jich sám dost, a tiskl tlačítko zvonku. Zvedl hlavu ke kostelní věži, než pochopil, že to andělské bimbání vyvolává sám. Nevěřil, že to může někoho vzbudit, a proto nelítostně zvonil, dokud

nezaslechl v budově kroky. Pak objal Lydii kolem ramen a přitiskl k sobě.

Chvěla se jako při záchvatu zimnice. Drkotaly jí zuby. Nebyl dobrý těšič, nedůvěřoval své schopnosti obléct pocity do slov. Ode dne, kdy ho okouzila hudbou, uznával její intelektuální nadřazenost. Poznal ovšem, že si ji získal jako muž, už v první noci zapomněl, že se kdy miloval s Věrou, až s Lydií poznal blaho vášně. Ona mu tvrdila to-těž, sténala v jeho objetí, říkala, že to dosud nezažila. Stačilo však, aby se oblékla, a zdála se mu zas nedosažitelná, nechápal, proč by se s ním měla dlouho zahazovat.

Až teď, kdy mu hlavou spočívala na srdci, výš nedosáhla, a štíhlým tělem, které trápila cvičením i hladovkami, aby si uchovala dívčí postavu, lomcovala křeč, pochopil, že je to on, kdo vždycky bude v tísní dodávat jejímu duchu sílu. Povzbudilo ho to.

Otevřely se masivní dveře, stála v nich stará žena tak mohutně hranatá, že je téměř vyplnila na výšku i šířku. V natáčkách trčících z šedivých vlasů představovala ukázkový exemplář farské kuchařky. Zkoumala párek očima, které se uměly rychle probouzet.

Ale i klavíristka byla při sobě, Já jsem Vaňka-vstaňka, říkala s povzdechem, mě když povalí něčí facka, vstanu tak rychle, že se o tu ruku praštím podruhé sama. Pokročila k ní.

– Bitte, entschuldigen Sie die späte Störung, wir sind...

– Právě uteklí?

– Ano!

– Ze zájezdu?

– Ano...

– Tak pojďte! No, jen dál! Potřebujete jistě kafičko!

Neuvykli dosud žít v obklíčení cizí řeči, proto jim zpožděně došlo, že mluví jejich mateřštinou. Lydie užasla.

– Vy jste Češka?

– Od Budějic, ale jen po mamince. Tatínek byl Maďar a jeho rodiče Srbi. Já jsem... jak se u vás říká – eine Faschierte?

– Sekaná...

– Jo! Pravej rakouskej karbenátek. Tak pojd'te, pan farář už se strojí!

Vzala jí z ruky kabát a šla napřed do širokých schodů. Lydii to tu připomínalo ctihodné soukromé penziony, jaké jí ráda obstarávala Margrit Prohaska při turné. Jen místo podomka nesl za ní kufrý milenec. Salon v poschodí voněl příjemnou směsí starých látek a vosku, musely tu často planout svíce. Teď je vítal jasný lustr.

– Pana faráře se nelekněte, řekla stará paní, – je mladý, rozumí zatím víc Pánubohu než světu. Ale my spolu to už zvládnem...!

Velebný pán, vstupující druhými dveřmi, připomínal studentíka z jiráskovských filmů. Zdůrazňovaná vážnost prozrazovala mládí tím víc. Poté, co jim měkce stiskl dlaně a ukázal na křesla s vyšívanými polštářky, usedl proti nim, sepnul ruce a ospale poslouchal, zatímco v kuchyni cinkalo nádobí, zprávu o útěku, při níž bez přestání pokyvoval hlavou. Klavíristka se z únavy omezila na nejpodstatnější.

– Byli jste tam pronásledováni? zeptal se pak.

– Ano. Jemu, ukázala na zahradníka, – zakazovali chodit do kostela, a já... jsem od jisté doby nedostala možnost koncertovat.

Tvářil se tak skepticky, že dodala naléhavě:

– Jsou i obyčejné lidské situace, které člověk za normálních okolností řeší změnou země. A když nesmí, musí někdy uprchnout!

– Jaké situace máte na mysli...?

– Osobní.

– Ach tak... pohlédl na zahradníka, – nesměl snad váš pan syn studovat?

Cítila, jak se červená.

– On je zahradník, měl naopak báječné místo na jednom zámku... a není můj syn, tak stará zas nejsem!

Nikdo se ani ze zdvořilosti nezasmál. Farář, protože nechápal, Václav, protože nerozuměl.

– Co říká? zeptal se jí v té pauze.

Netušil, že je to větička, kterou od té chvíle nepřestane vyslovovat, až se mu z toho bude dělat zle. Nechtěla hovor komplikovat, a tak mu neurčitě řekla:

– Zajímá se...

Plaše se na faráře usmál. Ten raději hledal jiné téma.

– Kde jste se tak naučila německy?

– Kdo je zvyklý učit se noty, zvládne snadno i slovíčka. A hodně jsem tu hrávala.

Znovu si připomněla Jana Christophera, který ji přiměl i německy psát...

– Zvláštní, že máte tak různá povolání, vy a váš muž.

– On není ani můj muž.

– Aha... potřásal zmateně hlavou a klouby sepjatých rukou bělely, jak obdržely křečovitě úsilí probouzejícího se mozku.

– Není ještě rozvedený! přiznala už s jistou rozkoší a tím mu úplně vzala řeč.

– Co jsi říkala? zajímal se zahradník.

– Jak to s námi dvěma vypadá.

– A co říkal on...? chtělo znát jeho špatné svědomí.

– Zatím nic.

S kuchařkou vstoupilo silné aroma pronikající hubičkou majolikové konvice. Nesla také mísu s tlustými řezy bábovky.

– Kafičko je tady! hlásila zbytečně. – To vás postaví na nohy. Pak si dejte horkou sprchu, ta vás uloží do hajan. Das Zimmer ist fertig, oznámila faráři.

– Myslím, řekl vážně ten mladík, jenž měl k velikosti úkolu dospět až za pár let, – Frau Agnes, že byste měla přichystat i druhý pokojík...

– Ale kde! odmávala to právě uvolněnou rukou a obrátila se na zahradníka, – vy přece nespíte každý zvlášť, co?

– Ne... přiznal se tedy a hned horlivě navázal, – mohla byste pana faráře poprosit, jestli bych se u něho mohl ráno vyzpovídat? Nebyl jsem strašně dlouho...

Když to přeložila, pravil její mladíček bezradně:

– Já neumím česky...

– Ale já jo! řekla mu rezolutně, – starý pan farář mi dovolil překládat, když jde o flychtlinky, protože já stejně všechno hned zapomenu!

Čekali asi padesát metrů před závorou. Za svítání zastavili už předtím na lesním parkovišti, aby se dali po noci do pořádku. Na špinavém WC tekla čůrkem voda, mohli se trochu opláchnout. Holit se herec nemusel, příroda ho vybavila chmýřím, které stačilo oškrabat jednou za dva dny, v jeho profesi dar nebes.

Pak dala Dora svým mužským čisté košile a napomenula je, aby se nepobryndali, příští jim slíbila až tam. Přitom uviděla, že si vzal na krk znamení Byka od své matky, které nikdy nenosil. Došlo na obě termosky. Kávu vypil Milan sám, o čaj se rozdělila matka se synem. Chléb se salámem chutnal z alobalu jako čerstvý. Vyčištěná obloha a lehký vánek slibovaly příjemný cestovní den. O jeho záludnostech mlčely.

Sklopil sedadlo a hodinu tvrdě spal, zatímco Dora s Petříkem si opodál na louce házeli míčem, tiše, aby ho nerušili. Když se probudil, pozval syna ke kondičnímu klusu. Mrzelo ho, že se chlapec příliš snadno zadýchal. Dora ho překrmuje a rozmazluje! Umínil si, že v uprchlickém táboře, kde nebudou mít nějaký čas do čeho píchnout, s ním začne sportovat. Když chtěl zakončit soutěží, kdo z nich dvou udělá víc kliků, poprosila za chlapce matka.

– Už dost... čeká ho perný den.

Nechtěl konflikt před klíčovou scénou. Propustil syna plácnutím po zadku a slibem.

– Až budu čekat v táboře na azyl, proženu ti pořádně faldy.

Petrík se ihned vrátil ke své nejmilejší zábavě, Rubikově kostce. Otce to znovu popudilo.

– Zato na blbinky tě užije.

– Zkus to složit, poznamenala Dora tiše.

– Prosím tě, nedělej z něho Einsteina! odpověděl hlasitě, – napřed musí být normální chlap. A to přece chceš, kmotře Petře?

– Ano, tati...

Ospalý Maďar je podle očekávání pustil dál. Jugoslávská celnice, za níž začínal svět neobehnaný ostnatým drátem, neměla právě moc

práce. Nejvíce tři auta popojížděla současně k odbavení. Herec studoval nedbalý způsob, jakým řidiči, vesměs Rakušané, vysouvali z okénka ruku s pasy, které dva mladí pohraničníci razítkovali na stolku před budovou a podávali hned zpět. Úkon končil úsměvem.

Problém byl v tom, že jejich pasy neměly správnou barvu. Aby ucpali netěsné místo v plotě obrovské polepšovny, za niž Milan pokládal celý 'Tábor míru a socialismu', vymysleli si v Praze pro Jugoslávii dvojí pasy. Normální zelené dostávali prominenti s doložkou do západních zemí. K těm se, říkával herec, ještě neprokurvil. Plebsu, co dostal výběh nejdál do Rumunska, sloužily odnedávna pasy šedé, a Jugoslávci se volky nevolky zavázali umožňovat držitelům výjezd výhradně na východ.

Ke své cti se toho drželi polovičatě, sama skeptická Dora věděla o přátelích, kteří právě tady projeli bez potíží. Dalo se těžko zjistit, kudy kdo ulétl z klece, čehož tu zdejší prý s chutí zneužívali. Také se v Praze rozkřiklo, že je dobré zabalit pas do zeleného papíru, aby zrádná šed' tolik nekřičela a dobrodincům ulehčila pomoc. Zelený papír ovšem nebyl doma v sortimentu; nakonec pomohly Petříkovy vodovky. Teď ležely čerstvě přebalené dokumenty na Milanově klíně, ale on stále čekal. Viděla, že je rozčilený jako před velkou premiérou, a pokusila se ho uklidnit, jak byl zvyklý: znenadání se přes něho naklonila a naznačila tři plivnutí za levé rameno.

– Zlom vaz! popřála mu.

– Oni mi pomůžou... odpověděl dle svého rituálu. – Honem! Dělejte, že spíte! I ty, Petříku! Á hop!

A jako vždy přestal cítit svírání žaludku, tlukot srdce i rotaci mozku, nastartoval a vpadl na jeviště, aby je ovládl, jak to uměl jen Milan Čech.

Hraniční závoru téměř nespouštěli, zůstala i za předchozím vozem nahoře. Byl hned na řadě a podal mladému důstojníkovi pasy s leda-bylostí muže, který to činí dnes a denně. Jak se uměl ztotožnit s rolemi i fyzicky, přepadlo ho dokonce zívání, o němž jen Dora věděla, že je znakem krajního rozčilení.

Mladík pasy orazítkoval a obrátil se, aby mu je podal zpět. A jako v divadelním kuse ruku stáhl zpět, pohlédl na zelený obal a začal jej rozdělovat. Objevila se šedá deska.

– Moment! řekl, podržel dokumenty a pokračoval kterýmsi z jazyků jižního Slovanstva, – zajed'te tamhle!

Ukázal na odstavný pruh. Herec bojoval s pokusem šlápnout na plyn, pasy nepasy. Než se mozek stačil zbavit posvátné úcty k bezcenným papírům a sdělit to noze, stiskl voják tlačítko a závora rychle klesala. Šance byla pryč, a on, proklínaje se v duchu, zajel, kam měl. Mladík zmizel v domě.

– Co je? zašeptala se zavřenýma očima Dora.

– Šel na celnici, odpověděl tak, že nikdo nemohl spatřit pohyb rtů.

– Proč...?

– Co já vím!

– Nevadí, pokusila se ho uklidnit, – my tě máme rádi, víš? Moc mu to nepomohlo. Uviděl v zrcátku, jak syn vzadu křečovitě svírá víčka, a ta buliči poslušnost ho dodatečně popudila.

– Radši se normálně koukej, než aby ses tak blbě křenil!

Hoch pro změnu přímo debilně mžikal očima, ale než ho stačil okřiknout znova, špitla Dora chlácholivě:

– Ted pomůže ta stovka...

Její známí také projeli, když podmazali, a Dora zasunula jednu stomarkovku pod zelený obal.

Zbylý pohraničník odbavoval salutováním a úsměvem stále nová auta. Vteřiny se vlekly, začínalo být horko, z okna celnice zněla jugoslávská lidovka; nekonečně se opakující melodie šla herci na nervy. Měl všechny smysly ve střehu pro nadcházející výstup.

Už tu byl! Jejich celník si přiváděl z budovy vyšší šarži. Postarší snědý muž s albánským nosem držel jejich pasy.

– Vystupte si! zavelel stručně, a když viděl, že to řidič vztáhl jen na sebe, doplnil – všichni tři!

Herec dělal, jako by je budil.

– Doro...! Petříku...! Musíme vystoupit!

Pomohla synovi vysoukat se z obložení. Do uší se i jí bolestně vrýval jednotvárný hudební motiv a do očí pálily ostré barvy aut přejíždějících vesele hranici světů. Sevřelo se jí srdce, jak jsou tu osamoceni a bezmocní. Milan vytrvale hrál dál.

– Prohlídka? Mám otevřít kufr...?

Věrohodná bezelstnost nepomohla. Nosatec pronesl krátkou řeč.

– Porušili jste předpisy vaší země, které musíme respektovat i my tady. Je vám to jasné?

– Já nerozumím...

– Mluvíte německy?

Byl jak papoušek a pochytil i z němčiny dost za dobu, kdy točil Fučíka; Böhma, jeho gestapáckého Mefista, hrál známý kolega z Lipska, vsadili se, kdo se naučí víc, a Milan vysoko vyhrál.

– Trochu...

Výbornou angličtinu neprozradil, hledal mez, na níž by se s nimi dorozuměl, ale nedomluvil, tam si byl nejjistější.

– Nemáte správné pasy! sdělil mu Jugoslávec dobrou němčinou.

– Co...?

– Nemáte pasy pro Západ. Zelené. Šedé na našem přechodu neplatí.

– A co...? předstíral skvěle nechápavost.

– Dopustil jste se přestupku. Musíme vás tu zadržet až do rozhodnutí vašich úřadů.

To snad ne! Mozek úporně vymýšlel, jak z pasti ven. Aby získal čas, ztratil se v němčině.

– Nerozumím... co musíte?

Ten muž názorně přeložil svá zápěstí křížem, chyběla jen pouta. Herec se vyděsil, jak to dokážou jenom nevinní.

– Proč?

Důstojník předvedl dvěma prsty běh, vedoucí k hranici.

– Útěk na Západ! Fíííí!

– Západ? hrál herec o celý bank, – proč na Západ? My nyx Západ, my Maďarsko! Ungarn! Via Praha! Prag!

Ten člověk tu už musel zažít tolik pokusů o podvod, že by je mohl učit.

– Jenomže tam nyx Ungarn, ušklíbl se, – tam Österreich!

Pak ho přece jen překvapilo, když se jeho zajatec nečekaně obrátil k zasněžené působící ženě a začal na ni rvát tím přesvědčivěji, že česky.

– Pocem, ty seš blbá, že to svět neviděl! Jaks mě to zas navigovala, náno pitomá??

Viděl, že překvapil dokonce i ji, a hulákal o to líp.

– Pánové, já se z toho zcvoknu, má mě navigovat na Bulharsko a dotáhne mě sem! Já pozejtří filmuju, film! Koprodukcia Sofia!, nyx Österreich, já jsem český herec, šaušpíler, národní divadlo! Sežrali mi to! triumfoval, když jejich úřední masky začaly ustupovat bezděké sympatii k té i v úleku krásné ženě. To už Petřík, aniž vydal nejmenší zvuk, plakal. Dětské slzy, tím jímavější, že bezhlesé, rozhodly. Starší se zeptal:

– Kde máte mapu?

Synův pláč vyvedl herce z konceptu.

– Co...?

– Mapu kde máte?

Vzpamatoval se a vsoukal do auta. Ležela opravdu před sedadlem spolujezdce. Zatímco Dora Petříka uklidňovala, rozložil důstojník mapu na kapotě a tužkou do ní tlustě kreslil trasu, vedoucí odtud k daleké bulharské hranici.

– Co nejrychleji! přikázal pak, – nyx links, nyx rechts, šnůrstraks!

Zahrozil mu prstem jako školákovi a odpochoval do celnice. Mladší, který měl stále jejich pasy, ukazoval teď herci, aby otočil vůz.

– Nastupte! štěkl Milan na své lidi; musel to divadýlko hrát až do konce. Vrhł zuřivý pohled na Doru a usmál se naopak podlézavě na chlapa, který jí právě podával bezmocné dokumenty a galantně přidal i stomarkovku.

Zakrátko zastavil herec za benzinovou pumpou, kam už nebylo od hranice vidět. Dora očekávala úlevný smích, ale on začal horečně studovat mapu.

– Kudy to vezmem? Snad pro jistotu až přes příštím přechodem! Ačkoli si myslím, že mi to zbaštili, ty ne?

– Petřík určitě, řekla Dora.

Zaslechl v tom výčitku a naježil se.

– Přece není tak blbej, aby nevěděl, kdy a proč hraju divadlo! Vážně's to nepoznal?

– Ne, tati... píplo dítě přesně tak, jak snášel nejmíň.

– Občas mám dojem, žes někde upad na hlavu a zatajil nám to!

– Ne, tati...

– Dneska by potřeboval spíš povzbudit... mírnila ho Dora.

– Dneska především potřebuju povzbudit já! A jestli se nemejlím, byl tenhle přechod tvůj nápad!

Zнала stavy bezbřehé trpkosti, z nichž se osvobozoval křečovitými výroky nebo i činy, které ho už připravily o pár dobrých rolí a přátel. Postavila se raději na jeho stranu.

– Táta má pravdu, musíme mu dneska pomáhat. To nebylo doopravdy, víš? Křičel jenom naoko, aby si mysleli, že jsem to zavinila já, a pustili nás, rozumíš?

– Ano, mami...

Herec se ihned uklidnil a dokázal konečně zažertovat.

– Spíš jsi mi měl říct: Dobře's řval, lve! Víš, z jaké hry to je?

– Ne, tati...

– Řekl jsem ti název, když jsme v noci viděli tu sovu a jelínky... no? Viděl's ji, hrál jsem v ní lesního vládce! Jak se jmenuje?

Syn vrtěl hlavou. Shovívavě mu napověděl.

– Sen...? Sen noci...? No tak?

Petřík si přesto nevzpomněl, což otce znovu popudilo.

– Přece Sen noci svatojánský! Einsteine, ty nemáš ani pamatováka! Ty budeš muset nakonec k poště!

– Tak kde...? zeptala se Dora, aby chlapci nenásilně pomohla.

– Co kde?

– Kde to zkusíme?

Vyšnutí pominulo, byl zas při věci a zabodl prst do mapy.

– Teď to nech na mně! Jistota je jistota: zajedem až sem dolů!

Sekáč přijel ze státního statku na mopedu. S kosou na rameni, jejíž ostří bylo obaleno kusem igelitu, připomněl desátníkovi motorizovaného smrtáka. Mohlo mu být čtyřicet, měřil ke dvěma metrům, tričko mu vzdouvaly bicepsy a zdobila kotva. Kdo má takovou vazbu na čáře uhlídat? Jestli umí judo, ani já!

– Byl jste u maríny? oťuknul ho.

– Ne, užklíbl se obr, – u cirkusu.

– Jako co?

– Něco jako vy tady. Ostrostřelec.

Vypadal, že si z něho utahuje.

– Aha... a to se vám líbilo míň než u statků?

– Líbilo nelíbilo, opáčil zběhlý cirkusák, – málo to sypalo. Platěj pomalu jak v jeslích, tak jsem se jim na to krajevajc. Sem přetahoujou jak do ligy, dávaj i odlučný. Hloupej, kdo by nebral.

– A to ani... desátník se zarazil, ale dopověděl, – nekádrujou?

Ten člověk se na něho z výšky výsměšně zubil.

– Kdybych chtěl přes kopečky, jste tu snad vy, né?

– Pojd'te se mnou! řekl desátník stroze, – provedu s vámi poučení!

Zavedl ho k maketě úseku, který se jich týkal. Louka pod skalou ležela uprostřed. Byla často pod vodou a pak ještě dlouho podmáčená, seno z ní bylo kyselé, jednou je obraceli, aby trochu proschlo, a pak je, poloshnilé, pálili. Akci podnikali dvakrát v roce jen z bezpečnostních důvodů: v bující trávě se mohla schovat rota narušitelů. Kdysi tu kosili sami, než začali kontrášit na pluku mektat, že tím trpí kvalita ostrahy. Teď tu kosí typy, které je nutno střežit tuplem.

– Ta louka je dlouhá, ale ne široká. Kdybyste přišel dřív, mohl jste ji položit do oběda.

– Práce není zajíc, uchechtl se ten typ, – neuteče.

– Jenže nám uteče osobní volno. Měl jsem mít dneska propustku.

– No a? Dyť to snad seču sám, né?

- Asi jste zapomněl, že tady... ukázal na staniol, představující na plastické mapě řeku, – je státní hranice.
- Já vám ji neukradnu.
- Je mou povinností upozornit vás, že při práci nesmíte nikdy překročit pomyslnou čáru mezi mnou a druhým příslušníkem, který půjde s námi!
- To budem jako taková brigáda, jo? Jeden seká a dva do něj pálej?
Desátníka už těmi hlody pořádně štvál; dohnal ho k tomu, že promluvil jako politruk.
- My tu děláme taky svou práci. Akorát že nám nesype!
- Neříkejte, že nemáte prémii za toho, co jste z něj onehda udělali cedník?

Nebyl daleko od pravdy. Tím spíš ho měl desátník plné zuby.

- Kdybyste zdrhal vy, budeme střílet bez výstrahy, protože jste ji dostal teď. Podepište mi, že jste byl poučený!

Když se Herkules zapsal inkoustovou tužkou do sešitu s pečeti, zašklebil se zvlášť významně. Tobě, blbečku slovenskej, domníval se rozumět desátník, uteču, kdy se mi zachce, i s tvou stříkačkou, v nejhorším tě vezmu kosou! Žaludek se mu vzbouřil tak, až začal málem dávit; to je on! řekl mu tím, ten chce utýct.

4.

Týž den, 08.15

Zplihle seděli v salonku nad bohatou snídaní, která jim zhořkla, když se dozvěděli, že je to hostina na rozloučenou.

- Soudruzi, končil vedoucí, jehož nitro zrcadlily zarudlé oči a rašící vousy, – první zájezd po dělnickém hnutí nemůže takovou hanebnost přejít, jako by se nechumelilo! My tu hanbu smejem, jenom když se hnedka vrátíme, abysme manifestovali kladnej poměr vůči svý socialistický vlasti, když ukážem kapitalismu jednomyslně záda! Aby tu každěj, soudruzi, poznal, že se nedáme opít rohlíkem

pozlátek! Já o tom dávám hlasovat: kdo je, soudružky a soudruzi, pro, ať zvedne...

Teď teprv pochopila prodavačka, kam ten buvol míří, to jak ji nenapadlo, že by si někdo vymyslel takovou ptákovinu.

– No moment! protáhla nezaměnitelným hlasem, – jak tó? Dyt' sme si zaplatili!

Plénium třesoucí se stejnou obavou na ní ulpělo s dychtivou nadějí. Vedoucí ihned zadul na svůj schůzovní roh.

– Soudružko...

– Havránková!

– Jo... na světě sou i jiný hodnoty než mamon!

– Jakej mamon? Já si to poctivě vymakala!

Kouzelník v kuchařovi zoufale čekal na zázrak či aspoň vnuknutí. Teď přišlo, a on zahájil manévr.

– Já myslím, soudruzi, že soudružka má pravdu. My bysme ten poměr, ten kladnej, líp manifestovali, kdybysme tvrdě jeli dál po dělnickým hnutí, a nikdo z nás už neutekl!

– Soudruh Strniště, ty to jistě myslíš dobře, jenomže kdo to tak pochopí? Ne! Jen tím, že se vrátíme, prokáže jeden každé z nás kladnost svýho poměru, a já vám dávám svý soudružský slovo, že vás, jak tady sedíme, dostanu hnedky zas ven, a za odměnu to pak nemusí bejt dělnický hnutí, ale třeba ty tvý obchoďáky, soudružko Šafránková.

Neopravila ho, protože se dusila vzteky.

– Tak teda: kdo je pro...?

Josef Strniště věděl, co všichni: těm třem lumpům šlo jen o to, aby sem nadále směli vozit vlastní zadky; hned za hranici ho šofér-fizl prohlásí za komplice toho Rady a polepí mu to na věčné časy. Že ten pytel tuku u snídaně chyběl, svědčilo, že kuje kdesi pikle. Byli už estébáci na cestě k hranici, aby ho rovnou sbalili? Zkušenost mu však řekla, že jediná cesta dopředu vede momentálně zpátky. Vmžiku proto změnil frontu a hlasoval první.

– No všici, ne?

Nato zvedli malomyslně ruku ostatní, až na prodavačku. Do ti-
cha pronesla:

– To je snad jenom zlej sen...!

Odpověď na tu drzost vedoucí spolkl, ale stála v jeho očích. Skoro
všichni měli doma děti, většinou podobně hubaté, a mysleli soucitně,
chudák holka, ty si už neškrtněš! Do salonku se vevalil šofér.

– Hotovo! zafuněl spokojeně a zasedl k snídani.

– Tady je to jednohlasně! ohlásil mu vedoucí hrdě, – takže, jak do-
jíte, soudruzi...

Strniště spěšně kul železo, které právě pomohl rozžhavit.

– Ale předtím si můžem rychle nakoupit aspoň ovoce a pár dárků,
že jo? Kdybysme se vrátili i s kapesným, budou nás mít doma
za cvoky!

Víc než před chvílí celebroganá loajalita mu pomohlo, že se těžce
zkoušený kolektiv vzmužil k zvučnému souhlasu. Vedoucí pochopil,
že nesmí přepnout luk. Mrkl po šoférovi, a když se nesetkal s ne-
volí, povolil.

– Jasně. Máte na to hodinu.

– To teda aspoň dvě! vzešla se nečekaně kyprá žena u vedlejšího
stolu a sklídila opět obecnou podporu.

– Dobrý! souhlasil vedoucí znovu; ulevilo se mu, že to vůbec takhle
zvládl, vzpomněl si, že má sám doma ženu, která mu dala dlouhý se-
znam nákupů, a změnil se na obrátku v laskavého otce, – tak to udě-
láme na pravý poledne, ať se nikdo nehoní.

Odměnou mu byl potlesk.

– Jo, dodal, – za týhle situace platí ovšem zasejc: důvěřuj, ale pro-
věřuj. Vaše pasy zůstanou až ke hranici u mě a všechny kufrы i s va-
šima pláštěma nechal soudruh Dadák naložit do autobusu.

Šofér si jednou rukou naléval z konvice kafe, zatímco druhá vy-
zváněla ve vzduchu svazkem autoklíčů. Kouzelník dával napjatý po-
zor, kam je zastrčí.